№ 94 ՆԻՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 8

1907

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՆԻՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 8 № 94

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները ՄԱՀԻ ՏՈՒՆԻ 5 ԿՈՊԷԿ.

Թղթակցում գրվում են ծածկագրերով մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւնները ընդունվում է ամէն լեզվով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՄՇԱԿ“

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1907 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(35-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի:

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն): Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ կարելի է վճարել ՄԱՍ-ՄԱՍ:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Ցայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

յայտնում է ընդհանրութեանը, որ ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ (5, 6 և 7 քաղաքամասեր) ընտրողների վերջնական ցուցակի տպած օրինակները 1907—1911 քառամեակի Թիֆլիսի Քաղաքային խորհրդի ձայնաւորներ ընտրելու համար, նոյնպէս և ընտրութիւնները կատարելու կանոնները ու հրահանգները եւ ձայնաւորի թեկնածուների անունը գրելու բլանկները ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏԱՆԱԼ Քաղաքային Վարչութեան դիւանում մայիսի 3-ից առ. 10—3, ամեն օր, բացի կիրակի և տօն օրերից: առ. 3—3

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՃԱՄՓՈՐԴՈՒԹԻՒՆ-ՀԱՃՈՅՔ

Նրանք, որոնք կիսահիւանդ, յոգնավաստակ են, մանկութիւնից սակաւարիւն և նրանց հետևանք ունին թոքերի, կրծքի, մկանունքի, կոկորդի հիւանդութիւն, թուլակազմ են, նեարդները քայքայված՝ շարունակ տենդ ունեն, դիւրագրգիռ են, նիհարում են, ախորժակ ու հանգիստ քուն չունեն, ծանր հիւանդութիւնից յետոյ թոքերի մէջ մնացել է ախտ, հազում են, շնչասպառ լինում, շուտ յոգնում, մրսկոտ են, տաքանում, քրտնում են, շարունակ ունեն հարբուխ, լսողութիւնն օր-օրի վրա թուլանում է, կամ արդէն շատ ծանր են լսում, թոքերի բորբոքումից յետոյ մնացել է բրօնխիտ, պլերիտ, վարակվել են Կոխի բացիլներով, ժառանգական թոքախտ ունեն,—հրաւիրվում են երեք ամսով մասնակցել առողջապահական ճամփորդութիւն-հաճոյքին, որ կայանալու է առաջիկայ յունիսի 10-ից մինչև սեպտեմբերի 10-ը:

—

Հիմնովին ուսումնասիրած լինելով այն ռեժիմը, որը ապացուցանում է, թէ տուբերկլեօզն անպայման բուժելի է, (եթէ սահմանից արդէն չէ անցել) և փորձով համոզված լինելով, որ նշանաւոր և տիեզերահռչակ պրոֆեսոր-բժիշկների դեղորայքը ոչինչ են համեմատաբար այն հրաշագործ ռեժիմին, որով այժմս բժշկում են վերև թուած հիւանդութիւնները՝ ցանկալի է, որ ձեռնհասները օգտվէին մեր երկրից գնացող այս առաջին առողջապահական ճամփորդութիւնից:

—

Ճանապարհը II կլաս ճեպընթաց, փառահեղ հաճոյք և անդորրութիւն:

Վճարը երեք ամսվայ համար 1000 ր.: Սրա մէջ են՝ ճանապարհածախս, ուտելիք, բնակարան, բժիշկ, սանատորիա, կուրօրտ, զուարճութիւն և հաճոյք, թատրոն, երաժշտութիւն, մուզէյ, պատկերասրահ, նորութիւններ և այլն և այլն:

Աշխարհատեսութիւն՝ Գերմանիա, Բելգիա, Հօլանդիա, Անգլիա, Ֆրանսիա, Իտալիա, Տիրօլ և Աւստրիա: Այս բոլոր երկրների նշանաւոր քաղաքներն ու վայրերը:

50 օր սանատորիաներում և կուրօրտներում 40 օր ճամփորդութիւն, հաճոյք և աշխարհատեսութիւն

Մասնակցել կամեցողները պէտք է մինչև այս մայիսի 20-ը պայմանաւորված լինեն, որովհետև արտոնված տոմսակների թիւը այդ օրը հաղորդվելու է Լոնդոն և սրանից յետոյ վճարը կարող է շատ մեծ տարբերութիւն անել:

Մանրամասնութիւններն ամեն օր երեկոյեան ժամը 6 և կէսից մինչև 7 և կէսը տեղեկանալ պ. Տիգրան Նազարեանից:

Тифлисъ, Контора редакціи Агбюръ-Таразъ, Мадатовская, 5.

առ. (օրամէջ) 3—10

Մայիսի 13-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԱՅԳՈՒՄ

ՅՕԳՈՒՏ

Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան

ԿԸ ԿԱՅԱՆԱՅ

ԶԲՕՍԱՆՔ

Հետաքրքիր ծրագրով

Զուտ արդիւնքի 25°/₀-ը յատկացվում է յօգուտ հայ սովեալների

Նուիրատուութիւններ իրերով, թէ փողով շնորհակալութեամբ կընդունվեն: առ. 1—1

Թիֆլիսի Մարիամեան-Յովնանեան դպրոցի

հոգաբարձութիւնը

հրաւիրում է առաջիկայ ուսումնական տարվայ համար տեսուչ տարեկան 2000 րուբլի ռոճիկով և շաբաթական 6 դասով: Դասագինը՝ 50 րուբլի: Ցանկացողները պիտի դիմեն հոգաբարձութեանը մինչև մայիսի 25-ը, ուղարկելով նաև համառօտ curriculum vitae: Հասցէն՝ Тифлисъ Бебутовская ул., № 14, Анановское женское училище.

8, 11, 13, 16, 18, առ. 1—5

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Անաստասեէվսկայա փողոց, տուն № 18, հեռախօս 966:

Հիւանդ կանանց ընդունելութիւնը ամեն ժամանակ նախօրդ յայտարարութեան համաձայն:

Երթևեկ հիւանդների ընդունելութիւնը ամենայն օր ցերեկվայ ժամը 11—12, հետևեալ բժիշկների ձեռքով.

Ա. Ռ. Ֆիշէր.—երեքշաբթի, շաբաթ:

Ա. Գ. Բարսուկով.—չորեքշաբթի:

Ս. Պ. Շահ-Պարոնեան.—կիրակի, հինգշաբթի:

Ա. Ա. Նովիցկի.—երկուշ. ուրբաթ:

Երեխաների հիւանդութիւնների համար Ն. Զ. Ումրիկօվը հիւանդ երեխաներին ընդունում է երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը, 2—3 ժ.:

Հիւանդանոցին կից կատարվում են քիմիկօ-միկրօսկօպիական հետազօտութիւններ՝ մէզի, խորխի և այլն:

Ծծմայրերի քննութիւն, ծաղկի պատուաստում և այլն:

(հ. շ. և.) 34—50

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մշտական մահճակալներով

Ելիզավետինսկայա փողոց № 79, տելեֆոն 1026.

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր

ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ.—11—12 ժ.—միզասեռական, կաշուի և սիֆիլիս:

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑ.—11—12 ժ.—ջղային, ներքին հ. և էլէքտրօբուժութիւն:

Գ. Հ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ.—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ:

Ի. Ե. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ.—12—1 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ.—12—1 ժ. քթի, կոկորդի և ականջի հ:

Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ.—1—2 ժ. վիրաբուժական հ.:

Պ. Ա. ԲԷՑԷՐ.—1—2 ժ. երեխայոց և ներքին հ.:

Ի. Ն. ԹՈՒՄԱՆՈՎ.—5—6 ժ. (երեկոյեան)-կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Հիւանդանոցում բժշկում են հիպնօզով, կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկահատութիւն և ծծմայրերի ընտրութիւն:

Բժշկական խորհուրդի համար վճարը 50 կոպ. Օպերացիաների և համախորհուրդների վճարը ըստ համաձայնութեան: Գիշերօթիկ հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է ընդհանուր սենեակներից և առանձին նոմերներից:

առ. ե. հ. կ. 41—100

ԱՅՍՕՐ,

Մայիսի 8-ին

Թիֆլիսի Ժողովարանի ամառային շինութեան մէջ

կը կայանայ

ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ

Թիֆլիսի արական 3-րդ գիմնազիայի երկու 8-րդ դասարանների օգտին:

Ծրագիրը բազմազան է:

Զբօսանքի սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 4-ին: 1—1

ԻՄ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

արտասահման մեկնելու

ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ծախում եմ շատ լաւ սկսած գալանտերէյնի և թղթի մեծ մագազին, որը վաճառում է օրական 200 րուբլուց ոչ պակաս: Պայմանների մասին կարելի է իմանալ «Версаль» հիւրանոցի գրասենեակում:

(6, 8, 10,12,13) 1—5

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամայացող երկիր. Վերջին տեղեկութիւններ. Պետական Դումայի շուրջը. Նամակ Պետերբուրգից. Մայրաքաղաքի կեանքից. Թատրոն և երաժշտութիւն. Եկեղեցու ցաւերից. Գանձակի շրջանից. Նամակ Երևանից. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. Ոստիկանական տեղեկութիւններ.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Օրուան կեանքէն.

ԱՄԱՅԱՑՈՂ ԵՐԿԻՐ

V

Թիւրքահայերի գաղթը դէպի Ամերիկա և ուրիշ տեղեր շարունակվում է և ներկայումս:

Իւրաքանչիւր տարի ստուարանում է հայկական համայնքը Ամերիկայում և հին պանդուխտները աշխատում են նորերին գտնելու պարապմունք և պաշտպան իրանց համար նոր երկրում:

Արտաքուստ ամերիկական հայերը չափազանց մօտ են զգում իրանց դէպի մայր երկիրը: Նրանք յաճախ ժողովներ և երեկոյթներ են կազմում, որտեղ կարդացվում են դասախօսութիւններ, խօսվում են ճառեր, երգվում են հայկական երգեր, արտասանվում են ոտանաւորներ և տեղի են ունենում վիճաբանութիւններ: Այն ոգևորված մթնոլորտը, որի մէջ կատարվում է այդ բոլորը, կարող էր ենթադրել տալ, թէ մարդիկ ժամ առ ժամ, րոպէ առ րոպէ սպասում են մի ուրախառիթ հեռագրի, երկրի բարեփոխութեան մասին, որպէսզի թողնեն ամերիկական հողը և վերադառնան հայրենիք, բայց իրապէս դրութիւնը այդպէս չէ:

VI

Իբրև լուսաբանութիւն առաջ բերենք մի այսպիսի հանգամանք:

Ամերիկայում կայ նաև բօլգարական գաղթականութիւն, թէև փոքր քանակով՝ բաղդատմամբ հայերին: Եւ ահա նկատվել է, որ չը նայելով այն բանին, որ Բօլգարիայում մարդիկ ապրում են իրանց ազգային պետական կեանքով, Ամերիկա գնացած բօլգարները չեն վերադառնում հայրենիք, այլ հաստատվում են Ամերիկայում:

Հայերից շատերը կարողացել են շահէտ պարապմունքներ գտնել Ամերիկայում, արևելեան երկրի վաճառականութեան ձեռնարկութիւններ հաստատել և յատուկ արհեստանոցներ հիմնել: Այդ բոլոր գործերը նրանց կապել են նոր երկրի հետ և դարձրել նրանց ամերիկական քաղաքացիներ: Հայկական ազգասիրութիւնը աւանդաբար շարունակում է միացնել պանդուխտներին, բայց երկիր վերադառնալու հնարաւորութիւնը, քանի գնում է, դժուարանում է:

VII

Մինչև նոյն վիճակի մէջը չեն Սև ծովի ափերին ապաստան գտած հայերը, որոնք տեղափոխվել են Փոքր Ասիայից և մինչև այժմ չեն ընդունել ռուսական հպատակութիւն, այն հաստատ յոյսով, որ նրանք շուտով պէտք է վերադառնան իրանց հայրենիքը:

Սակայն անցնում են տարիներ, գաղթականները հնար չեն գտնում հայրենիք վերադառնալու և հաստատվում են զանազան տեղերում, կազմելով գիւղեր, հանդերձ աղօթատներով և ուսումնարաններով:

Սև ծովի ափերը դեռ մօտ են բուն հայրենիքին և հին ու նոր հայրենիքի մէջ պահպանվում են կապեր, իսկ հեռաւոր երկիրներում ցրված հայերի նշանաւոր մասը ամենևին հակում չէ ցոյց տալիս վերադառնալու հայրենիք, թէև լսում է ոգևորութեամբ ամեն տեսակ ճառեր և ոտանաւորներ այդ հայրենիքի մասին:

Իրական կեանքի պայմանները կապում են պանդուխտներին կամ գաղթականներին նոր տեղերի հետ և դժուարացնում նրանց վերադարձը դէպի իրանց օջախները:

VIII

Հայկական նահանգների թշուառ դրութիւնը ստիպում է մարդկանց փախչել իրանց հայրենիքից դէպի օտար երկիրներ և միևնոյն ժամանակ թուրքական վարչութիւնը ամեն կերպ դժուարացնում է պանդուխտ մարդկանց մուտքը դէպի իրանց երկիրը:

Եւ ահա մենք տեսնում ենք, որ մի շարք հանգամանքներ ազդում են այնպէս, որ հայերը իրանց հայրենիքից հեռանում են, և հաստատվում ուրիշ տեղերում: Այդպիսով առանց այն էլ փոքրիկ ազգը աւելի ևս փոքրանում է, անկարող լինելով ուժեղ կուլտուրական գործօնի դեր կատարել իր մայր երկրում:

Օսմանեան վարչութեան ստեղծած դժոխքը մի կողմից և օտար երկիրների յարմարութիւններն ու վայելքը միւս կողմից պայմանաւորում են երկրի այնպիսի դրութիւն, որ կամաց կամաց հասցնում է երկիրը ամայութեան և յամենայն դէպս հայ ժողովրդի նուազման իր մայր երկրում:

Սա մեր աչքերի առաջ կատարվող երևոյթ է:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

—

Գորիս, 7 մայիսի

Բացի ստացված ցորենից, մինչև նոր հունձը, հաշուելով իւրաքանչիւր գիւղացուն մէկ փութ, անհրաժեշտ է ցորենի մինիմալ քանակ—Զանգեզուրին 15,000 պուդ, Ղափանին—10,000 և Սիսիանին—7000 պ.:

Իւզբաշեան

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան կից գտնվող մատակարարական մասնաժողովը Կովկասի Փոխարքայի տրամադրութեան տակ է դրել 53,100 րուբլի՝ իբրև փոխատուութիւն տալու, մատակարարական և սերմացուի պէտքերի համար, Գանձակի նահանգի Ղազախի գաւառի 29 գիւղերին, որոնք վնասվել են հայ-թուրքական ընդհարումներից և բնութեան տարերքից:

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան զէմստվային բաժինը Կովկասի Փոխարքայի տրամադրութեան տակ է դրել 11,150 րուբլի, տալու այդ գումարը Թիֆլիսի նահանգի Դուշէթ գաւառի Ալմասիանի և Կօբի գիւղերի բնակիչներին սերմացուի համար 194 ր. և մնացած 10951 ր., Երևանի նահանգի Քեարիմքենդ, Բաշքենդ, Ագգեբեր, Ախկալա, Այրեվանիկ, Դալիկարդաշ, և Շարուր-Դարալագեազի գաւառների՝ նորս գիւղերի բնակիչներին:

—

Բագու, 5 մայիսի:—Երկրորդ օրն է, որ գործադուլ են անում Ռոմանում Մոսկով-Կովկասեան ընկերութեան և Բիբի-Հէյբաթում Բօրնի ֆիրմայի նաւթահանքերի բանուորները: Այսօր աշխատանքները դադարեցրին և Մանթաշեանի Բիբի-Հէյբաթեան նաւթահանքերում:

(«Հ. Գ.»)

—

Վեհափառ Կաթողիկոսի անունով Նոր-Նախիջևանից ստացվել է հետևեալ հեռագիրը, որի պատճէնը ուղարկված է և խմբագրութեանս:

«Ձեր Վեհափառութեան կարգադրութեամբ մեր վանքի տեղապահ Վահան վարդապետը կանչվում է Էջմիածին: Ի նկատի առնելով տասն օրվայ ընթացքում հայկական հաստատութիւնների վերաբերութեամբ նրա մատուցած անիրկայ ծառայութիւնները, խնդրում եմ Ձերդ Վեհափառութեան թողնել Վահան վարդապետին իր գրաւած պաշտօնում, իբրև վերին աստիճանի ցանկալի և անպայման օգտակար տեղապահի: Վահան վարդապետը վայելում է տեղացի հայ հասարակութեան սէրը և ընդհանուր համակրանքը:

Ուստի մենք, հասարակութեան և հայկական հաստատութիւնների ներկայացուցիչներս, խնդրում ենք Ձերդ Սրբութեան թողնել Վահան վարդապետին իր պաշտօնում իբրև մեր վանքի վերին աստիճանի ցանկալի և անպայման օգտակար տեղապահի:

Բայց եթէ նրա Էջմիածին գնալը շատ անհրաժեշտ է և օգտակար է լինելու, այդ դէպքում նրա փոխանորդի ընտրութիւնը յամենայն դէպս կազմում է տեղական ազգաբնակութեան իրաւասութիւնը 1906 թ. մայիսի 10-ի կոնդակի համաձայն:

Ազգաբնակութիւնը անխուսափելիօրէն կօգտվէ իրան պատկանող իրաւունքից»:

Քաղաքագլուխ Քերոփ Պապովեան, եկեղեցական հոգաբարձութեան նախագահ Խօջայեան, Բարեգործական ընկերութեան նախագահ Չալխուշեան, եկեղեցական հոգաբարձութեան անդամ, հոգևոր դպրոցի հոգաբարձու Տէր-Զաննեան, եկեղեցական հոգաբարձութեան անդամ երէցփոխ Կրասիլնիկեան, գիմնազիայի ուսուցիչ Խաչուրեան, Գոգօյեան ուսումնարանի նախագահի պաշտօնակատար Խադրանեան, դումայի ձայնաւոր՝ բժիշկ Ծառուկեան, դումայի ձայնաւոր Խնծորեան, դումայի ձայնաւոր բժիշկ Սալտիկեան, դումայի ձայնաւոր Խրիստափոր Չալխուշեան, Զուգանեան, բժիշկ Կեչէկեան, քաղաքային վարչութեան անդամ Ալաջալեան, Սերաֆիմ Յարութիւնեան, Յակոբ Բօչտանեան, դպրոցի տեսուչ Շահազիզ, դպրոցի հոգաբարձու բժիշկ Ռիվազեան, հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկ Միրզօյեան, երդուեալ հաւատարմատար Մովսէս Մ. Բերբերեան, դումայի ձայնաւոր երէցփոխ Կարապետ Խօջայեան, դումայի ձայնաւորներ երէցփոխ Ալիխանեան, երէցփոխ Շապօշնիկեան, դպրոցի հոգաբարձու երդ. հաւատարմատար Զուբար, դպրոցի հոգաբարձու Յովհաննէս Պալեան:

—

Պետերբուրգ, 5 մայիսի:—Առևտրի մինիստրը Բագուի նահանգի գործարանային տեսչութեան կազմը ուժեղացրել է գործարանային երեք տեսուչներով:

(«Հ. Գ.»)

—

Թէհրան, 5 մայիսի:—Թաւրիզում տեղի են ունենում խոշոր անկարգութիւններ: Մէջլիսի անդամները և հոգևորականութիւնը ահագին ամբոխի գլուխ անցած՝ գրաւեցին հեռագրատունը, պահանջելով, որ Շահը հաստատէ հիմնական օրէնքները: Թաւրիզեցիները հեռագրեցին միւս քաղաքների բնակիչներին աջակցութիւն ցոյց տալ այդ պահանջին: Շուկաները փակ են: Նոյն օրինակ դէպքեր կատարվում են և Ռաշտում, Քիրմանշահում, Շիրազում, ուր նահանգապետը թագնվել է սրբազան ապաստարանում: Մաքսատան նախկին մինիստր Նօսին Թէհրանի փողոցում ամբոխը կանգնացրել է և փողերը պահանջել: Նօսը շարունակ սպառնական նամակներ է ստանում. նրա տունը պաշտպանում է պարսից պահակախումբը:

(«Հ. Գ.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Հեռագրով)

ԱՍՏՐԱԽԱՆ, 5 մարտի: Աստրախանի և Ստաւրօպօլի նահանգների կալմըկների կողմից Պետական Դումայի անդամ ընտրվեց խոշոր հողատէր, բուդդիստ, տնային կրթութիւն ստացած, անկուսակցական, աջակողմեան Սերեպ Ջալ Վատիկօվիչ Տիւմէնը:

Կարգադրիչ մասնաժողովը, քննելով Դումայի պրեզիդիումի ռոճիկի հարցը, որոշեց խնդրել կառավարութեան, նախագահի համար յատկացնել պետական բնակարան, իսկ մերժման դէպքում նրան տալ 12,000 րուբլի բնակարանի վարձ, նախագահական ռոճիկ և ներկայանալու համար նշանակել 18,000 ր., պրեզիդիումի միւս անդամներին նշանակել միայն ռոճիկ. նախագահի օգնականներից իւրաքանչիւրին 3,600 ր., քարտուղարին 4,800 ր., նրա գլխաւոր օգնականին 3,000 ր., մնացած օգնականներից իւրաքանչիւրին 1,200 ր., կարգադրիչ մասնաժողովի անդամներից իւրաքանչիւրին՝ 2,900 րուբլի:

Նախահաշուի մասնաժողովը, քննելով նախահաշիւը ամբողջութեամբ կամ մաս-մաս Դումայի հաստատութեանը ներկայացնելու կարգը, 15 ձայների առաւելութեամբ որոշեց Դումային ներկայացնել նախնական մի զեկուցում՝ նախահաշուի ընդհանուր դրութեան մասին և, ի տես չունենալով նիստի սկզբում մասնաժողովի ընդունած որոշումը—նախահաշիւը մասնելու ամբողջովին, որոշեց նախահաշիւը ներկայացնելու կարգի հարցը թողնել հէնց Դումային:

Մատակարարական մասնաժողովը որոշեց, նախ և առաջ—յատկացնել ներքին գործերի մինիստրութեանը 17 և կէս միլիօն րուբլի, անբերրիութիւնից վնասված ազգաբնակութեան ուտելիքի և սերմացուի, ինչպէս և ուրիշ ծախքերի համար, երկրորդ՝ մանրամասն հաշիւ պահանջել ներքին գործերի մինիստրութիւնից ամենակարճ ժամանակամիջոցում—1906—7 թ. թ. ունեցած մատակարարական գործունէութեան վերաբերութեամբ: Նախահաշուի մասնաժողովը համաձայնեց մատակարարական մասնաժողովի որոշման հետ:

Ագրարային մասնաժողովը, մերժելով Ըէյնի և Վանկօվիչի ներկայացրած լրացուցիչ նախագծերը որոշեց շարունակել նախկին նիստին զեկուցված պրեզիդիումի և մասնաժողովի կազմած ծրագրով, առաջին հերթին դնելով գիւղացիական հողից օգտվելու շրջանը ընդլայնելու խնդիրը:

ՆԱՄԱԿ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

Ապրիլի 30-ին

Զատկական դադարից յետոյ, Դուման այսօր նորից սկսեց իր գործունէութիւնը, բայց դեռ ոչ բոլոր կազմով. դեռ պատգամաւորներից շատերը չեն վերադարձել և հետևաբար ամեն մի ֆրակցիա չէ կարողացել Դումայում արծարծվող հարցերի վերաբերեալ պարզել իր պօզիցիան: Բացակայում են մօնարխիստների պարագլուխները—Կրուշևանը և Պուրիշկևիչը. դրանց հետ են և Բալլօն, Պեարաշենկօն. դրանք այժմս զբաղված են աւելի մեծ գործով քան Դումայում պրօվօկացիա սարքելը. նրանք այժմս Մոսկվայում համագումար ունեն և քննում են կարդինալ հարցեր, թէ ինչպէս կազմակերպել ներկայ Դումայի արձակելը, ինչ կերպով պէտք է փոխել ներկայ օրէնսդրութիւնը, որպէսզի կարելի լինի ազատվել ներկայ «կրամոլնի» մինիստրութիւնից և հաստատել նախկին երջանիկ կարգերը, ինչպէս պէտք է զինել «ռուս մարդկանց» դրուժիննիկներին, ինչ նոր կատարելագործութիւններ պէտք է մացնել պօգրօմների և զանազան արշաւանքների ժամանակ, և այլն, մի շարք «լուրջ» հարցեր:

Բացակայում են նոյնպէս գիւղացիները և առհասարակ ձախակողմեաններից շատերը, առաւել ևս դատարկ են սօցիալ-դեմօկրատների շարքերը. չը կան Ալէքսինսկին, Ջափարիձէն, Ծերեթելին և այլն, վրացի պատգամաւորները. չը կայ ա. Դօրբուսօվը. սրար դրանք բոլորը գնացել են իրանց ընտրողներին հաշիւ տալու բոլոր մինչև այժմս կատարվածների մասին և ծանօթանալ տեղնուտեղը ժողովրդի տրամադրութեան հետ:

Նիստի սկզբում չը կար և Զոհրաբեանը—առաւել ևս վերջին դէպքերից յետոյ նրա բացակայութիւնը նշանակութիւն էր ստանում, բայց մի քանի ժամանակից յետոյ Զոհրաբեանը գալիս է իր սովորական ծանր և հաստատ քայլուածքով և նստում իր տեղը:

Այսօր Պետական Դուման կարողացաւ զբաղվել միմիայն մի հարցով, այն է՝ Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետ Գերշելմանի հարցով:

Պետական Դուման քսանմէկերորդ նիստում, ամսիս 3-ին, ընդունել էր հարցապնդում, որով առաջարկվում էր մինիստրների խորհրդի նախագահին յայտնել 1) թէ արդեօք յայտնի է նրան Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետ Գերշելմանի գործողութիւնների մասին և 2) մտադիր է արդեօք մինիստրների խորհրդի նախագահը միջոցներ ձեռք առնել, Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետ Գերշելմանին դատի ենթարկելու:

Այդ գործը հետևեալն է: Պատգամաւոր Մակլակօվ (կ-դ.) ներկայացրեց Պետական Դումային այդ հարցապնդումը. մատնանիշ էր անում, որ այդտեղ զոհ են գնացել գեներալ Գերշելմանի կամայականութեան և կապրիզին չորս միանգամայն անմեղ մարդիկ. Մակլակօվը ասում էր, որ Մոսկվայում տարածված է այն վերսիան, որ երբ այդ չորս զոհվածները փողոցով անցնելիս պատահում են իրանց մի ծանօթ համերկրացի գօրօդօվօյի և առաջարկում են գնալ մի ճաշարան և ընթրիք անել: Ոստիկանը համաձայնվում է. նրանք գնում են և մի քանի ժամանակից յետոյ ոստիկանը ուզում է դրանց թողնել, որովհետև պէտք է գնայ ծառայութեան: Ընկերները չեն ցանկանում թողնել, շատ խնդրում են միասին ժամանակ անցկացնել, բայց ոստիկանը այնուամենայնիւ գնում է, իսկ միւսները մընում են և շարունակում են արբեցողութիւնը: Բաւական ժամանակից յետոյ, նրանք դուրս են գալիս ճաշարանից և ճանապարհին գնալիս հանդիպում են նորից նոյն ոստիկանին և ուզում են համոզել, որ նա գնայ նրանց հետ նորից խմելու, բայց ոստիկանը աշխատում է նրանց հեռացնել: Հետզհետէ վէճը աւելի սուր կերպարանք է սկսում ստանալ և բանը այնտեղ է հասնում, որ հարբածներից մէկը վերցնում է այդտեղ ձիւն հաւաքելու համար վայր ընկած բահը և մի թեթև վէրք է հասցընում ոստիկանին: Իսկոյն ձերբակալում են այդ խեղճ մարդկանց և արդէն միւս օրը նրանց ենթարկում զինւորական-դաշտային դատարանին: Բայց զինւորական դաշտային դատարանը, որի անդամները արդէն յայտնի է թէ ինչ տեսակ մարդկանցից է կազմված լինում, մինչև անգամ չէ համարձակվում խղճի դէմ գնալ, տեսնելով իր առաջ միանգամայն անմեղ և հասարակ մարդկանց, և որպէս զի յամենայն դէպս մի որևէ վճիռ կայացնէ, դատապարտում է նրանց ժամանակաւոր աշխատանքի, ժամկէտ պատժի տեղ:

Այս դատավճիռը չէ դուր գալիս գեներալ Գերշելմանին և նա միևնոյն օրը բեկանում է առաջին զինւորական դաշտային դատարանի վճիռը, նշանակում է նոր դատաստան ուրիշ կազմով, որը դուրս է բերում միանգամայն հակառակ դատավճիռ, այն է մահվան պատիժ կախաղանի միջոցով, և հէնց նոյն օրը այդ վճիռը ի կատար է ածվում:

Մակլակովը ասում էր, որ գուցէ էութիւնը այս չէ, ես այդ չը գիտեմ, որովհետև զինւորական դաշտային դատարանները միանգամայն անմատչելի հիմնարկութիւններ են և եթէ հաստատվի, որ այդ այդպէս չէ եղել, դա կը լինէր մի բախտաւորութիւն: Բայց, ասում է նա, քանի դեռ հարցը այդ դրութեան մէջ է, քանի որ մենք ուրիշ փաստեր չունենք, մենք պէտք է հիմնվենք այն տեղեկութիւնների վրա և հարցնենք մինիստրների խորհրդի նախագահից, թէ արդեօք օրէնքի որ յօդուածի հիման վրա յենվելով, գեներալ Գերշելմանը բեկանել է զինւորական-դաշտային դատարանի առաջին վճիռը և նշանակել երկրորդ դատարանը, որը միանգամայն պարզ հասկանալով Գերշելմանի նպատակը, կայացրել է նրան ցանկալի դատավճիռ և անմեղ մարդկանց մահվան պատժի ենթարկել:

Այսօրվայ նիստին այդ հարցի վերաբերեալ բացատրութիւններ տալու համար եկել էին երկու մինիստր և մինիստրի մի օգնական: Այդ հարցապնդումը հէնց ներկայացնելու օրից կազմվել էին միանգամայն տարբեր կարծիքներ, թէ ինչպէս կը վերաբերվի կառավարութիւնը այդ հարցին, և ի՞նչ պատասխան կը տայ, որովհետև այստեղ ակնյայտնի կերպով խախտված է օրէնքը, և միևնոյն ժամանակը գեներալ Գերշելմանը դատի չէ ենթարկված. այժմ էլ գեներալ-նահանգապետութեան պաշտօն է վարում նոյն Մոսկվայում և վայելում է կառավարութեան բարեհաճութիւնը:

Առաջինը խօսեց զինւորական մինիստրը: Նա երկար կանգ առաւ այն հանգամանքի վրա, որ Մակլակովի պատմածը չէ համապատասխանում իրականութեան, որ իրապէս գոյութիւն չէ ունեցել այն բոլորը, ինչ որ պատմել է, այլ բժշկական և դատաստանական քննութիւններով ապացուցված է, որ այն ոստիկանը հարբած չէ եղել, որ վէրքը հասցըրած է յետևից, որ դատապարտվածները ոստիկանի համերկրացիներ չեն եղել, որ ոստիկանը մեռել է ստացած վէրքից, որ դատապարտվածները եղել են փախստականներ և այլն, էլի մանրամասնութիւններ: Այս հանգամանքների վրա նա երկար կանգ առաւ, իսկ որ ամենագլխաւոր և էականն էր հարցապնդումի մէջ, զինւորական մինիստրը անցողակի ասաց, որ գեներալ Գերշելմանը իրաւունք է ունեցել բեկանել զինւորական-դաշտային դատարանի առաջին կազմի վճիռը և նշանակել երկրորդ կազմը այն պատճառով, որ այնտեղ, առաջին կազմը չէ պահպանել օրէնքով հարկաւորված ձևականութիւնները: Իսկ դա շատ կարևոր է, ասում է մինիստրը, որովհետև եթէ դէպքը կրում լինէր հակառակ բնաւորութիւն, այսինքն եթէ առաջին կազմը դատապարտած լինէր մահվան պատժի, այն ժամանակ հարց կը յարուցվէր, թէ ինչո՞ւ է թոյլատրվել այդպիսի օրինազանցութիւն: Մինիստրը մութ կերպով յիշում է, որ առաջին կազմով դատարան հաստատելու հրամանը «դժբաղդաբար» զուրկ է եղել հարկաւոր օրինական ձևականութիւններից:

Արդարադատութեան մինիստրը նոյնն է համարեա կրկնում, ինչ զինւորական մինիստրը. միայն զանազանութիւնը նրանումն է, որ զինւորական մինիստրը խօսում է մոնոտոն և անհամարձակ, իսկ արդարադատութեան մինիստրը պաթոսով և համարձակութեամբ: Նա աշխատում է համոզել Պետական Դուման, որ գեներալ Գերշելմանը ոչ մի մեղք չունի, որ նա չէ բեկանել մի որևէ դատարանի վճիռ և նշանակել նոր կազմով դատարան, բայց նա ցանկանում է, որ պատգամաւորները հասկանան կառավարութեան դրութիւնը և այնպէս յարձակվեն նրա վրա:

Այն ինչ-որ երկու մինիստրները անորոշ կերպով էին ասում և միայն ակնարկներ էին անում, մէկ անգամից պարզվեց, երբ ներքին գործերի մինիստրի օգնական Մակարովը սկսեց «բացատրութիւններ» տալ: Բանից պարզվեց, որ իսկապէս առաջին դատավճիռը կայացրել են մի խումբ օֆիցերներ, որոնք գրաւոր հրաման չեն ստացել զինւորական-դաշտային դատարան կազմելու համար, և որ այդ դատարաններ կազմելու համար հրամանը տրված է հետևեալ օրը, այսինքն նոյեմբերի 27-ին կայացել է առաջին դատը, իսկ 28-ին տրվել է զինւորական-դաշտային դատարաններ հաստատելու հրամանը: Այդպիսով, ասում է Մակարովը, Գերշելմանը ոչ մի օրէնք չէ խախտել, որովհետև իսկապէս գոյութիւն չունեցող հաստատութեան դատավճիռները անկարելի է հաստատել կամ բեկանել:

Մակլակովը նախ և առաջ խնդրում է Դումայից ներողութիւն, որ ակամայից սխալ տեղեկութիւններ է տուել, բայց հարցը դրանումը չէ, հարցապնդումը այն բանին էր վերաբերում, թէ արդեօք գեն. Գերշելմանը իրաւունք ունէ՞ր մի դատավճիռ բեկանել և մի ուրիշը հաստատել: Գեներալ-նահանգապետները ներկայանում են իբրև իրագործող իշխանութիւն, այլ ոչ թէ վճռաբեկ իշխանութիւն և եթէ մի դատավճիռ կայացրված է ոչ-ոք իրաւունք չունի նրան բեկանելու, իսկ գեն. գուբերնատորները պէտք է միայն կատարեն այդ դատավճիռը: Բայց այստեղ մենք տեսնում ենք բոլորովին ուրիշ բան. կառավարութիւնը գալիս է այստեղ և պաշտպանում է նրան, որը բացայայտ կերպով խախտել է օրէնքը և այդպիսով այն կախվածները զոհ են ոչ թէ արդարադատութեան, այլ ոճրագործութեան: Այդպէս էլ պէտք է ընդունէր այս հարցը կառավարութիւնը. եթէ նա ցանկանում էր, որ երկրում հաստատվէր օրինականութիւնը, նա պէտք է լինէր հետևողական. կար ժամանակ երբ իշխանութիւն ունեցողները անում էին ամեն ինչ այնպէս, ինչպէս իրանց ձեռնտու էր և մինչև անգամ իսկական մեղաւորին պատժելը հաշւում էր թուլութիւն. բայց մենք այժմ ունենք 57 յօդուածը Դումայի միջոցով պարզելու բոլոր զեղծումները: Մինիստրների նախագահը այստեղ ողջունեց այդ և խոստացաւ ընդառաջ գնալ այդ մերկացումներին, իսկ այժմս գործում մենք տեսնում ենք հակառակը, (դիմում է մինիստրի կողմը), եթէ դուք այդ արել էք նրա համար, որ երկրի ու ժողովրդի առաջ ցոյց տաք, թէ ինչպէս էք ոտնակոխ անում նրա իրաւունքները, այն ժամանակ ես ձեզ կասեմ, որ ձեր պօլիտիկան վատ պօլիտիկա է, դա ոչ թէ խաղաղացնող քաղաքականութիւն է, այլ անգիտակցական պրովօկացիա է (բուռն ծափահարութիւն): Բայց մինիստրի օգնականը մեզ ասում է, որ ոչ մի դատարան չէ եղել, այլ հաւաքվել են ինչ-որ պատահական մարդիկ և վճիռներ կայացրել. այն ժամանակ ես չեմ հասկանում, մի՞թէ չէիք կարող առաջուց խորհրդակցել, որպէսզի կառավարութեան պատասխանը մի որևէ բան արտայայտէր: Այն, ինչ-որ երկու մինիստրները երկար ու բարակ բացատրում էին և ցանկանում էին արդարացնել, դուրս է գալիս, որ գոյութիւն չէ ունեցել և մինիստրի օգնականը այդ դէպքում ջրեց այն բոլորը, ինչ-որ ասված էր:

Կուզմին-Կարավաևը նոյնպէս կանգ է առնում իրաւաբանական կողմի վրա և մի շարք օրինակներով և օրէնքի յօդուածների ընթերցանութիւնով ապացուցանում է, որ այս դէպքում գոյութիւն ունէր օրէնքի ակնյայտնի ժխտումներ և պատասխանում է Մակարովին այն կէտում, որ եթէ աչքի առաջ ունենալու լինենք միայն ձևական կողմը, թէ զինւորական-դաշտային դատարանները ե՞րբ են հաստատվել, այն ժամանակ պէտք է ասել, օգոստոսի 19-ին հրատարակված օրէնքի հիման վրա, ամեն մի դատ հաշւվում է կանոնաւոր, երբ նա հրամայված է կամ գրաւոր և կամ բերանացի: Բաւական է եթէ հրամանը կատարված է մի որևէ զինւորական պաշտօնատար անձնաւորութեան կողմից և ներկայ են եղել դատին 4 սպայ և ուրիշ ոչինչ. այնպէս, որ ինչպէս էլ ցանկանաք բացատրել, այդ բանը չէք կարող ժխտել, որ դատարանը եղել է և որ գեն. Գերշելմանը օրինազանցութիւն է թոյլ տուել իրան:

Մի շարք ուրիշ պատգամաւորներ նոյնպէս հաստատում են այն, որ կառավարութեան պատասխանը ոչինչ չէ տալիս, ապա դիմում են բանաձևերի:

Ամեն մի ֆրակցիա առաջարկում էր իր բանաձևը, որոնք են. Հեսսենը կադէտների կողմից ներկայացրեց հետևեալը. 1) զինւորական մինիստրի բացատրութիւններից բացայայտ է, որ Մոսկվայի գեն.-նահանգապետ Գերշելմանը բեկանել է զինւորական-դաշտային դատարանի վճիռը, առաջնորդվելով նրանով, որ այդ վճիռը, ըստ Գերշելմանի, ձևական խախտումի է պարունակում եղել և այդ պատճառով չէր կարող օրինական ույժ ստանալ, 2) զինւորական-դաշտային դատարաններ հաստատելու օրէնքը ոչ թէ միայն իրաւունք չէ տալիս գեն.-նահանգապետներին քննել դատավճիռների ձևական անկանոնութիւնները, այլ և միանգամայն արգելում է ամեն տեսակ վերաքննութիւն կամ գանգատ, 3) բոլորովին պարզ է, որ գեն.-նահանգապետ Գերշելմանը թոյլ է տուել օրինախախտութիւն, որի հետևանքն է եղել 4 մարդկանց մահվան ենթարկվելը, ուստի այդ գործողութիւնը պիտի քննվի դատարանում, և, ոչ մի դէպքում չէ կարող փոխարինվել այն բացատրութիւններով, որ ներկայացրին Դումային մինիստրները,—պետական Դուման անցնում է հերթական հարցերին:

Սօցիալ-դեմօկրատների բանաձևը. լսելով զինւորական մինիստրի բացատրութիւնները այն հարցապնդումի վերաբերեալ, որը արել էր Պետական Դուման մինիստրների խորհրդի նախագահին, Մոսկվայի գեն.-նահանգապետ Գերշելմանի անօրինական գործողութիւնների համար, որոնց հետևանքը եղել է 4 անձի մահվան ենթարկելը և հաստատելով, որ 1) մինիստրների բացատրութիւնները հաստատում են օրինազանցութեան փաստը, 2) կառավարութեան այդ փաստը յայտնի է, 3) կառավարութիւնը ոչ մի միջոց ձեռնարկել մտադիր չէ և ընդունելով, որ զինւորական մինիստրը իր պաշտպանութեան տակ է առել գեն. Գերշելմանին և նրա բացատրութիւնները միանգամայն անբաւարար են և որ կառավարութիւնը պաշտպանելով Գերշելմանին, բոլոր մեղադրանքները ամբողջովին իր վրա է վերցնում, Դուման անցնում է հերթական պարապմունքներին:

Աշխատաւորների խմբի և գիւղացիական միութեան բանաձևը. լսելով և քննելով մինիստրների բացատրութիւնները և գտնելով գեն. Գերշելմանին արդարացնելու պատճառաբանութիւնները միանգամայն անբաւարար, Պետական Դուման ոչ թէ միայն չէ գտնում բացատրութիւն, որը ժխտէր հարցապնդումի մէջ ներկայացրած մեղադրանքները, այլ համոզվում է որ կատարվել է մի անասելի ոճրագործութիւն, այն չորս զոհերի վերաբերեալ: Արձանագրելով ամբողջ երկրի առաջ այսպիսի օրինազանցութեան փաստը, որը իրան թոյլ է տուել գեն. Գերշելմանը, և որը միանգամայն ժխտում է ամեն մի օրինականութիւն և մարդկային կեանքի գնահատութիւն և ներկայանում է իբրև անմիջական հետևանք այն սանձարձակութեան, որ ամեն մի հրամանատար իրաւունք է ստանում խաղալ մարդկային կեանքով, ինչպէս որ իրան հաճելի է և գտնելով, որ միակ բաւարարացուցիչ փաստը Գերշելմանին անմիջապէս դատի ենթարկելը կը լինի, Պետական Դուման անցնում է հերթական պարապմունքներին:

Սօցիալ-յեղափոխականների բանաձևը. 1) Մոսկվայի գեներալ-նահանգապետ Գերշելմանը բեկանելով զինւորական դաշտային դատարանի վճիռը և հրամայելով նոր կազմով քննել այդ գործը, որով նոյն մարդիկ մահի են ենթարկվել, նա կատարել է օրինազանցութիւն 341-րդ յօդուածի հիման վրա, 2) որ այդ յանցանքի համար Գերշելմանը չէ պատժվել, այլ մինչև այժմ էլ մնում է իր պատասխանատու պաշտօնի մէջ, 3) որ զինւորական մինիստրը իր բացատրութիւններով պաշտպանելով Գերշելմանին, այդպիսով օրինակ է դառնում ուրիշ պաշտօնատար անձնաւորութիւնների համար, որ կարող են անպատիժ օրինազանցութիւններ անել, Պետական Դուման անցնում է հերթական հարցերին:

Ժողովրդական սօցիալիստները բանաձև չէին ներկայացրել. բայց նրանք առաջարկում էին Հեսսէնի բանաձևը վերջացնել այս խօսքերով. «Մենք առաջարկում ենք մինիստրների բացատրութիւնները, որոնք ծածկում են պաշտօնատար անձի յանցանքը, գտնել անբաւարար»: Այս բանաձևը առաջարկվում էր 61 յօդուածի հիման վրա, իսկ այդ յօդուածի իմաստով, եթէ այդ բանաձևը Դուման ընդունի Դումայի անդամների 2/3-ով, այն ժամանակ այդ հարցը ներկայացնվում է Պետական Խորհրդի միջոցով Կայսրի բարեհայեցողութեան: Այս կէտը քւէարկվեց առանձին և մեծամասնութեամբ ս.-դ. և ս.-ր. հետ մերժվեց:

Սօցիալ-դեմօկրատները մտցրին միայն մի փոքր փոփոխութիւն իրանց բանաձևից Հեսսենի առաջարկած բանաձևում, այն է՝ «ընդունելով կառավարութեան տուած բացատրութիւնները անբաւարար» մերժվեց 162-ով ընդդէմ 136-ի:

Սօցիալիստ յեղափոխականների բանաձևը մերժվեց 178-ով ընդդէմ 128-ի:

Դրանից յետոյ սօցիալ-դեմօկրատները յայտնեցին, որ հետևեալ ձայնաւութիւններին ձեռնպահ են մնում և անցաւ Հեսսենի առաջարկը, մեծամասնութեամբ, 9 մանարխիստների դէմ:

Արսէն Քալանթար

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

(Նամակ Մոսկվայից, ապրիլի 30-ին)

XVII

Մեր ընթերցողները գիտեն, որ Մոսկվայի համալսարանը ժամանակաւորապէս փակված է մինչև մայիսի 2-ը: Համալսարանական կենտրոնական օրգանը, ի նկատի ունենալով, որ համալսարանի փակման ժամանակամիջոցը շուտով լրանում է, հետևապէս և՛ պէտք է վերաբացվի նա, ամսի 28-ին մի նիստ ունեցաւ, ուր քննվում էր ուսանողութեան մօտաւոր տաքտիկան պրօֆեսսօրների խորհրդի վերաբերմամբ:

Այդ ժողովում մի շարք ճառեր արտասանվեցին, որոնց մէջ հռետօրները, բազմակողմանի կերպով լուսաբանում էին ուսանողութեան համար այնքան կարևոր այդ խնդիրը: Որովհետև հարցը այրող և հրատապ էր, այդ պատճառով էլ առանձին հետաքրքրութեամբ էր քննվում նա: Երկար ու բարակ վիճաբանութիւններից յետոյ, որոշվեց մայիսի 2-ին կայանալիք ուսանողական ընդհանուր ժողովին առաջարկել, որ վերջինս նորից պահանջներ ներկայացնէ պրօֆեսսօրների խորհրդին, և եթէ այդ պահանջները չը բաւարարվեն, այն ժամանակ պարապմունքները այս տարի չը վերսկսել:

Այդտեղ գործադիր մարմինը յայտնեց կենտրոնական օրգանին, որ ուսանողական կադետական ֆրակցիայից ստացել է մի ծանուցում, որով յայտնում է, որ իր ներկայացուցիչները դուրս են գալիս համալսարանական կենտրոնական օրգանի կազմից: Այդ հարցը, մի քանի րոպէ խորհրդածութեան նիւթ դառնալուց յետոյ, կենտրոնական օրգանի անդամներից մէկի առաջարկութեամբ, միաձայն ընդունվեց հետևեալ բանաձևը. «Համալսարանական կենտրոնական օրգանը, լսելով կադետական ֆրակցիայի ծանուցումը, և իր արժանիքներից ցածր համարելով ծանուցումների քննութիւնը, որպիսին արված է ներկայ դէպքում, անցնում է հերթական հարցերին»:

Ժողովը անցաւ հերթական հարցերին և այդտեղ պարզվեց, որ կադետական ֆրակցիան մի ուրիշ ծանուցումով յայտնում է, որ անհրաժեշտ է ստորագրութիւններ հաւաքել և յանձնել ռեֆերենդումին, համալսարանը մայիսին գործելու հարցի առիթով: Համալսարանական կենտրոնական օրգանը պատասխանեց ֆրակցիայի կոմիտետին, որ դրա համար երեք տեղ կը նշանակվեն համալսարանում, — ապրիլի 30-ին, մայիսի 1-ին և 2-ին: Կադետական ֆրակցիան ի նկատի ունենալով, որ նոր առաջարկութիւններ մտցնելու համար ստորագրութիւններ հաւաքելու ժամանակամիջոցի սահմանափակումը նախ՝ կազմակերպութեան կանօնադրութեան կամայական բացատրութեան հետևանք է և երկրորդ՝ որ կարճ ժամանակամիջոցը հնարաւորութիւն չէ տալիս ստորագրութիւնների անհրաժեշտ թիւ հաւաքելու, կադետական ֆրակցիան ստիպված է ստորագրութիւններ հաւաքելու գործում հրաժարվել, ինիցիատօրի դեր խաղալուց, որի համար և՛ յայտնում է իր ընկեր-ուսանողներին: Դրա հետ միասին, ֆրակցիան իրան իրաւունք է վերապահում, որ եթէ ուսանողական ընդհանուր ժողովը համալսարանի շահերին անհամապատասխան որոշում կայացնէ, այդ հարցը յանձնել ռեֆերենդումին, որպէս դժգոհութեան և անբաւականութեան հետևանք:

Բացի այդ, համալսարանական կենտրոնական օրգանը մի յայտարարութիւն է կախել համալսարանի պատերից, որով յայտնում է, որ ուսանողական ընդհանուր ժողովը կը կայանայ մայիսի 2-ին, երեկոյեան 6 ժամին, իրաւաբանական կօրպուսի լսարանում: Իսկ մինչև այդ, համալսարանը համաձայն մարտի 20-ի ընդհանուր ժողովի, փակված է. Նրա վերաբացումը կախված է մայիսի 2-ի ընդհանուր ժողովի նոր որոշումից:

Դրանով էլ համալսարանական կենտրոնական օրգանի նիստը փակվեց:

—

Ամսիս 27-ին, երեկոյեան, ոստիկանութիւնը գտաւ մի գաղտնի տպարան, որ պատկանում էր Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. Մոսկվայի կօմիտեին: Տպարանի գտնվելը կատարված է հետևեալ պարագաներում:

Շատ վաղուց ոստիկանութեան ուշադրութիւնն է հրաւիրել կօնսերվների մի խանութ, որ գտնվում է պ. Իւրասովի տանը, Ռօժդեստվենսկի բուլվարի վրա: Այդ խանութը պատկանում էր վրացի Մասուլիձէին. խանութը ոչ ոք չէր մտնում, ոչինչ չէր ծախվում, ապրանքներ չէին բերվում այնտեղ, բայց երկար ժամանակ յայտնի էր որպէս կօնսերվների խանութ: Մասուլիձէի անունը յայտնի էր միմիայն տանտիրոջ,—պ. Իւրասովին. խանութում երկար ժամանակ ընկած էր ինչ որ ապրանք: Ոստիկանութիւնը ի նկատի ունենալով, որ այդ խանութը չէ գործում, վերջին օրերս սկսեց հսկել: Ամսիս 17-ին, ոստիկանութիւնը նկատում է, որ խանութից 4 մեծ զամբիւղ դուրս բերեցին և կառքերի վրա դնելով, տարան այդ խանութից ոչ հեռու Մալիյ Խարիտօնեվսկի պերեուլօկում գտնվող տներից մէկը: Ոստիկանութիւնը կառքով հետևում էր նրանց. երբ նրանք զամբիւղները այդ տան ներսը տարան, այն ժամանակ վերջինս ներս մտաւ նրանց յետևից և այստեղ մի բնակարանում գտաւ սօցիալ-դեմօկրատական գրականութեան մի մեծ պահեստ: Պահեստում գտնվում էին 3 կին, 1 տղամարդ և մէկ ու կէս միլիօն տպված թռուցիկներ, որոնց բովանդակութիւնից երևաց, որ նրանք պատրաստված էին բանւորական նշանաւոր տօնին, մայիսի 1-ին ցրվելու համար: Այդտեղից ոստիկանութիւնը շտապում է կօնսերվների խանութը և մանրակրկիտ կերպով խուզարկում. այստեղ նա գտնում է լաւ շինված բարձրացվող դուռ (ЛЮКЪ), իսկ նրա տակ մի մառան մարդու հասակի բարձրութեամբ և 80 քառ. արշին տարածութեամբ: Մառանում գտնվում է երկու մեծ տպարանական մեքենայ, 40 պուդից աւելի տառեր, 120 հատ առանձնակի փամփուշտ, հրացանի զանազան մասեր և զէնքի շատ պատկանելիքներ, տառեր շարելու 30 հատ տախտակ, 8 պուդ թուղթ և 2 սայլ թղթէ կտորներ: Բացի այդ գտնված են նաև 4 պուդ հին թռուցիկներ, որոնք հաստատում էին, որ տպարանը շատ վաղուց գոյութիւն ունի: Տպարանում ձերբակալվում են 2 կին և 1 տղամարդ: Ուրեմն ընդամենը ձերբակալված են 7 հոգի, որից 5 հոգի կանայք, մեծաւ մասամբ, ինչպէս մեզ հաղորդում են՝ ուսանողուհիներ:

Բոլոր ձերբակալվածները հրաժարվել են իրանց անունները տալուց:

Գաղտնի ոստիկանութիւնը եկել է այն եզրակացութեան, որ գտնված տպարանը իր մեքենաներով, նրանց յատկութեամբ և կատարելագործութեամբ և տառերի քանակութեամբ գաղտնի ամենամեծ տպարաններից մէկն է:

Մոռացայ ասել, որ խուզարկութեան ժամանակ գտնված են նաև կարևոր դօկումենտներ և բազմաթիւ անձանց հասցէներ: Այստեղից պարզ և հասկանալի է, որ համաձայն գտնված հասցէների, խուզարկութիւններ են կատարվելու նաև այդ անյայտ անձանց մօտ: Պէտք է ասել, որ հէնց նոյն երեկոյեան, խուզարկութիւն է կատարվել երդուեալ հաւատարմատար Մ. Բ. Գաննուշկինի բնակարանում, ուր ոչինչ կասկածելի բան չեն գտել: Նոյն օրը խուզարկութիւն է կատարված նաև երդ. հաւատ. օգնական պ. Լիդօվի բնակարանում, որը չը նայած որ իր մօտ ոչինչ կասկածելի բան չէ գտնվել, բայց և այնպէս ձերբակալվել է: Եւ վերջապէս, թոյլ տուէք ասել, որ այդ նոյն երեկոյեան խուզարկութիւն է կատարվել նաև տողերիս գրողի բնակարանում, որի մօտ գտել են 84 բրօշիւր, զանազան նամակներ, այցետոմսեր, ստացագրեր և այլն, և որի մասին արդէն մանրամասն գրել եմ թերթիդ, առանձին թղթակցութեամբ:

Ձերբակալվածների վիճակի մասին ոչ մի տեղեկութիւն չը կայ...

Ուկու. Ձօն

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ախալցխա, ապրիլի 29-ին

Ախալցխայի նորակազմ Հայուհեաց ընկերութիւնը մի քանի օր առաջ դերասան Յովհաննիսեանի և մի քանի ուսուցիչների մասնակցութեամբ կազմակերպեց մի ներկայացում յօգուտ հայ սովեալների: Խաղացին Զ. Ռօվեդդիի յայտնի «Անազնիւ չեն ծնվում» դրաման: Դերասանը երրորդ գործողութեան մէջ գեղեցիկ խաղաց: Այդ օրը իրանց խաղովը աչքի ընկան տիկին Յովհաննիսեան, օր. Աւետիսեան և պ. Ս. Քարիժեան: Վերջում խաղացվեց «Խէչօյի թուղը», որտեղ շնորհալի դերասանը բազմաթիւ հասարակութեանը առողջ ծիծաղ պատճառեց Խէչօյի դերով: Մարդ զարմանում է. 20 րոպէ առաջ ներկայացնել սարսափելի դրամա, իբր բոլոր յոյզերով ամենքին լացացնել, յետոյ էլ խաղալ կօմիկ դեր, և այն էլ այդպէս հակառակ դերեր... Այդ մենք համարում ենք տաղանդի ույժ. հէնց նման տեղերում է, որ դերասանները ցոյց են տալիս իրանց շնորհքը և կեանք են մաշում. այդ միևնոյն է, թէ տաք վաննայից իսկոյն մտնել ցուրտ վաննայ, իսկ այդ կարող է ամենաառողջին էլ հիւանդացնել: Այս փոքրիկ կտորը արտայոլացնում է դերասանական կեանքը, թէ ինչքան հոգեպէս տաժանելի է այն:

Հայուհեաց ընկերութիւնը, նկատի առնելով նպատակի կարևորութիւնը, աշխատել էր, որքան կարելի է ապահովել մուտքը. այդ բանին արդէն գրաւական էր դերասանի խաղը մասամբ. վարչութեան անդամները պատրաստված կիօսկում բաց էին արել վիճակախաղ, որը նոյնպէս մուտքը առատացնում էր: Շնորհակալութեան արժանի են բոլոր աշխատողները:

Տոմսակներից և վիճակախաղից ընդհանուր մուտքը 300 րուբլուց անցաւ. զուտ արդիւնքը կը լինի 250-ից ոչ պակաս, եթէ միայն խնայողաբար վերաբերվեն ծախսերին:

Այստեղ մենք կամենում ենք կանգ առնել մի հանգամանքի վրա: Այս ներկայացումը ծրագրված էր ընկերութեան օգտին, յետոյ զանազան հանգամանքներով դարձաւ յօգուտ սովեալների. իսկ այդ «զանազան հանգամանքների» հետ կապված էր և տաճկահայ սովեալների օգուտը. այդպէս էին ծրագրել մի խումբ սիրողներ և ուսուցիչներ, որոնց փոխարինեց այդ ներկայացումը, թէև ոչ ծրագրողների ձեռքով: Հետևաբար այդ ներկայացման արդիւնքի մի մասը անշուշտ պէտք է յատկացնել տաճկահայ սովեալներին: Ընկերութիւնը այդ թող ի նկատի ունենայ:

Գալուստ

—

Սուխում, մարտի 1-ին

Մեր Սուխումը իր շրջաններով, կուլտուրական տեսակէտից, Կովկասի գրեթէ ամենայետ ընկած վայրն է: Առաջադիմութեան կայծերը շատ աղօտ են և նոր, չը նայած որ նիւթականներն էլ թէ գիւղերում և թէ քաղաքում բաւարար են:

Անցեալ ապրիլի 28-ին Մերխաուլ գիւղի ժողովրդական դպրոցի սաների և ուսուցչի մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ ներկայացում-հանդէս: Ներկայացման պիեսան էր նոյն գիւղի ուսուցչի գրած ինքնուրոյն «Աղջիկ ծախել», համշէնցոց լեզւով, կատակերգութիւն երկու արարուածով, որն ուղղված էր մեր գիւղերում ընդհանրացած այն անպատշաճ սովորութեան դէմ, որ հակառակ աղջկայ կամքին տալիս են մարդու նրան, ով որ շատ աղուրլուղ (գլխագին), թէկուզ ամենայիմար լինի:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Լոնդոն, 6 մայիսի

Վերջին մի քանի շաբաթները բաւական թուով աչքառու և արտաքին հանդիսաւորութիւնը շահագրգռելու միտում ունեցող դէպքեր տեղի ունեցան այստեղ, որոնց ամենէ կարևորն էր արքունի գանձապետ (chancellor of the Exchequer) պր. Ասքուիթի ներկայացուցած նոր պիւտճէն, որուն 2000 ոսկիէ վեր եկամուտ ունեցողին, ոսկիին վրա 3 պէնս (12 կ.) հարկը և միլիօնատէրերու մահուընէն վերջ առաջին միլիօնին (ոսկի) 7%, երկրորդին 10% և երրորդէն վեր 15% մահատուրքը դժբախտ մեծատուններու դեռ մինչև օրս հոգեկան տագնապներու մէջ է ձգած և աջ ու ձախ մինչև կէս միլիօն տարեկան եկամուտ ունեցող «թշուառներուն» խօսակցութեան առարկան է դա:

Միւս կարևոր կէտը, որ նոյնպէս առ նուազն 50,000 կամ 100,000 ոսկի եկամուտ ունեցողներու գրպանները կը շօշափէ, հողային խնդիրն էր, թէպէտև ոչ պաշտօնական կերպով, դա լինելով նախարարապետին ճառը National Land Reform (Ազգային Հողային Բարեկարգումի) կուսակցութեան տուած մէկ ճաշկերոյթի առթիւ, որ, ինչպէս անպասելի բան մը չէր, լորդերու և հողատէրերու շահերը ներկայացնող մամուլը տակն ու վրա ըրաւ և եղան մի քանիներ, որ արդէն բանաձևած ըլլալով բանուորական կուսակցութիւնները՝ կազմակերպուած աւազակախմբեր, որոնք քրտնաջան հարուստը իր արդար վաստակէն զրկել կուզեն կողոպուտով, միևնոյն ջրով լուացին նաև Ազատական պառլամենտի լիդըրը, որ ինքը հողատէր մըն է, որովհետև արդէն աւելէ մի քանի շաբաթներ առաջ Լորդ Ռօզբըրի, երբեմնի ազատական նախարարապետը և Անգլիոյ մեծագոյն հողատէրերէն մին, կը խրատէր կառավարութիւնը հողային հարցը շօշափած պահուն շատ յառաջ չերթալ, ապա թէ ոչ ժողովուրդը կը «խրտչէր» և ազատականութիւնը սեղմուած կը մնար պահպանողականութեան և ընկերավարականութեան մէջ: Ռօզբըրի, ի հարկէ, հիմա այնքան խորթ աչքով կը նայի Քէմբըլ-Բէնըրմէնի կառավարութեան վրա՝ որքան հակառակ բանակի պատկանող անձ մը և իր վերոյիշեալ նախազգուշական «խրատը» տուած պահուն ընդմիջած սա պարբերութիւնը թէ՝ զինքը «չորցած տերևին վրա թառած կոկռացող ագռաւ» մը չը կարծեն, ապացոյց էր որ ինք ևս կըզգար իր դրութիւնը: Եւ զարմանալի չէ որ նոր ազատական մամուլը այդ հաւատարիացումէն չը համոզուեցաւ և ընդունեց պարբերութիւնը իր իսկական իմաստով:

Այժմ շատ ուշ է անդրադառնալ պիւտճէի հարցին, ֆիզիքական տկարութիւն մը անկարող ընելով զիս ժամանակին հաղորդել զայն in extenso, մանաւանդ որ Դումայի մէջ ներկայացուած պիւտճէին հետ զուգընթաց՝ կընար շահեկան պատկեր մը կազմել: Երկրորդ, հողային խնդիրը, դեռ ևս պաշտօնական գոյն առած և պառլամենտ մտած չէ, բայց պիտի չուշանայ, մանաւանդ որ մէջտեղ կայ նոյնպէս լորդերու ժողովի խնդիրը: Դա իր ժամանակին առիթը կունենամ տեղեկագրելու և ցոյց տալու թէ այս ազատութեան որրանը ճանչցուած Մեծն Բրիտանիան ինչպիսի ներքին պժգալի վէրքեր ունի, որոնք նոյն բիւրօկրատ Ռուսաստանի մը մէջ ապրող ժողովրդներէ իսկ ապշանքի ճիչեր կը խլեն:

Այս անգամ կուզեմ ծանրանալ կէտի մը վրա՝ որ աւելի մօտիկ է հայ սրտին և աւելի արժան առաջնութեան և ծանօթութեան:

Մեր ընթերցողները կը յիշեն թէ առաջին թղթակցութեամբս, հակիրճ նօթով մը, հաղորդած էի [illegible] մէջ անգլիացի երիտասարդի մը առևանգումը յոյն թէ այլազգի աւազակախմբերէ, դէպքը կատարուելով տեղական անգլիական հիւպատոսարանի շէնքին կից պարտէզի մը մէջ, թիւրք «աչալուրջ» ոստիկաններու «սրատես» հսկողութեան ներքեւ:

Երիտասարդ անգլիացին, պ. Էպըդ, հազիւ անցած է 19 տարեկանը և հիւանդութեան մը հետևանքով կորսնցուցած խօսելու և լսողութեան կարողութիւնները, պարագայ մը, որ մեծապէս նպաստած է յափշտակիչներու ծրագրին:

Բաց գաղտնիք մըն էր, որ առևանգումի միակ շարժառիթը փրկանքի յոյսն էր՝ անգլիական կառավարութենէ կամ ծնողքէն:

Եւ ոչ ալ յուսախաբուեցան այդ համոզումը փայփայողները: Մի քանի շաբաթ պահելէ վերջ երիտասարդը, անգլիական ներկայացուցիչը կը ստանայ պայմանագիր մը, որ յափշտակիչները պատրաստ են վերադարձնել երիտասարդը՝ եթէ իրենց յանձնուի 28,000 թիւրքական ոսկի... Թերևս ոմանք մտածեն թէ անգլիական կառավարութեան պատասխանը ըլլայ բացարձակ ժխտում. ցաւալի՜ մտածում... Դեռ առաջի օր, արտաքին գործոց նախարար Սըր Էդւըրտ Կրէյ, իր մարդասէր պառլամենտին յայտնեց, թէ Սելանիկի բրիտանական ներկայացուցիչը հրահանգուած է 15,000 ոսկի սակարկութիւնով մը գոցել հաշիւը և անգլիացի անզէն երիտասարդը հատանել աւազակներու ճիրաններէն:

Երբ այս դէպքը կարդացի առաւօտեան թերթերուն մէջ, պահ մը վար դրի լրագիրը և սկսայ մտածել... Տասն և հինգ հազար ոսկի... և այս գումարը պէտք է դուրս գայ անգլիացի հասարակութեան գրպանէն. այս գումարին, թէև անզգալիօրէն ու անուղղակի, պէտք է օժանդակեն այնպիսիներ՝ որոնք իրենք արդէն առօրեայ կը սովին ուրիշ անողոք աւազակներու մագիլներուն մէջ... Եւ այս բոլորը՝ մէկ 19 տարեկան երիտասարդի մը համար, համր, խուլ և կէս մը ապուշ: Բայց և այնպէս, կարժէ 15,000 ոսկի ու այդ գումարը կը վճարուի անպայման:

Յիշողութիւնս կանդրադառնայ ու կանգ կառնէ այն օրերուն վրա՝ երբ Եւրոպական ու Ասիական Թիւրքիոյ փողոցները հազարաւոր հայ կեանքեր մէջիտի արժէքը չունէին, երբ հազարաւոր գլուխներ ցորենի հասկերու նման աննկատ կը կտրուէին և այս միևնոյն մարդասէր հոգիներուն միակ գործունէութիւնն էր լուր ղրկել իրենց հիւպատոսին կամ քօնսուլին՝ թելադրել Սուլթանը եռ կեցնել իր գործակատարները այդ հրէշային խաղերէն: Այդքանը բաւական էր: Ատկէ աւելին աւելորդ: Ո՞վ էր մորթուողը. հայ մը, մակեդոնացի մը կամ համանման ցեղի զաւակ մը: Մէկ եւրոպացիի մարմինը կը ճակոթուի, բովանդակ Եւրոպան տակն ու վրա կըլլայ. մարդասէր մեծերու ներկայացուցիչները կը խուժեն Եըլտըզ ուլտիմատումներով և եթէ ժամանակը անցնի՝ նաւատորմիղները կը շարժին: Հազարաւոր ոսկիներ հատուցում կը պահանջեն: Երեք հարիւր հազար հայ դիակներ կը փտուին. խնդիրը կէս ժամվայ հարցապնդումի նիւթ կըլլայ և կը վերջանայ: Ո՛չ հատուցում պահանջող կայ և ո՛չ ալ ատոր չը շարունակելու երաշխաւորութիւն:

Օրական առ նուազն 5—10 մակեդոնացիներ կը սպանուին Մակեդոնիոյ այլ և այլ մասերը: Ձայն իսկ չը լսուիր. ուշադրութեան իսկ չառնուիր. հոգը ընող անգամ չը կայ: Մէկ անգլիացի խուլ ու համր պատանի կը յափշտակուի, ամբողջ տարիներու ընթացքին և մամուլն ու կառավարութիւնը իրարանցումի մէջ են: Պատրաստ են հազարներ տալ այդ անգին կեանքը փրկելու համար:

Չը պակսիր ուրիշ օրինակ: Դեռ քանի մը տարիներ առաջ էր միայն, որ ամերիկեան մարդասէր առաքեալները, երկնային սիրոյ և փրկութեան հրեշտակները, թեւեր հագած, փրկիչներ կը ղրկէին Մակեդոնիա, իրենց սրբազան Աստուծոյն սրբազան գործը անձնուիրաբար առաջ տանելու համար: Միս Սըդօն մը ճանապարհին կը յափշտակուի: Իր քրիստոնէապաշտ ու երկիւղած «եղբայրներն» ու «քոյրերը» անմիջապէս, եթէ չեմ սխալիր, 25,000 տոլար կը հասցնեն՝ զինքը փրկելու համար, թէպէտև ատկէ մի քանի տարի առաջ հազարաւոր հայ մայրեր ու աղջիկներ, ու նոյն շրջանին հարիւրաւոր մակեդոնացի մայրեր ու աղջիկներ ո՛չ միայն իբրև փրկանքի գին՝ հանգիստ ու ապահով կը խնամուէին, այլև քիւրդ աւազակապետներու ու ալպանացի և թիւրք գաղաններու ճանկերուն մէջ, պատուէ ու ամօթէ զրկուած, կեանքի օրհասական նժարին մէջ կը տառապէին: Բայց այս երկիւղած հոգիներէն և ո՛չ մէկն ալ օր մը փորձած էր քանի մը հազար հաւաքել իբրև փրկանք—թէպէտև օգուտ մը չունէր դա—և իրենց մարդասիրական զգացման չափը ցոյց տալ:

Եւ այսպիսի մանր ու նշանակալի դէպքեր կուգան մեզ համոզել, թէ ինչպիսի խախուտ յոյսերու վրա կանգնած ենք՝ երբ մեր փրկութեան միակ կարելիութիւնը կը տեսնենք եւրոպական պառլամենտներու նստարաններուն վրա բազմող անձնաւորութեանց քով, որոնք, յաճախ, իրենց երկրի դրութիւնն իսկ հոգերնին չէ, և եթէ Բիզմարկի մը աշխարհի զղուանք ազդող փազը չեն արտաբերեր, որովհետև անկէ նուազ անկեղծ և նուազ անբերկիւղ են և կուզեն իրենց ազատամտական ու մարդասիրական դափնիները չը կորսնցնել հասարակութեան առաջ:

Կրէյի յայտարարութեան յաջորդ օրը, «Դէյլի Նիուզ» զետեղած էր իր սիւնեակներուն մէջ յօդուած մը պր. Պրէյլսֆըրտի գրչէն, որ գրեթէ ամենէ պատկառելի հեղինակութիւնն է Մակեդոնիոյ վրա, երկար տարիներ ապրած ու խուզարկած ըլլալով և ունենալով հսկայ աշխատութիւն այդ երկրին վրա: Հեղինակը, ultra-ազատական մը, մեծապէս ափսոսալով բրիտանական կառավարութեան այդ գործը, առանց երաշխաւորութեան մը՝ թէ ատի պիտի չը կրկնուի, կը յայտնէր, որ այդպիսի վարմունք մը պատիւ չէր բերեր ազատական կառավարութեան մը. երբ 15,000 վճարելով հանդերձ անգլիական գրպաններէն մէկ անհատի մը համար, անտես կառնուի միջին հաշւով տարեկան 1000-2000 մակեդոնացիներու սպանութիւնը և ոևէ ազդու քայլ չի ձեռնարկեր, որ շատ աւելի արժան կը նստի կառավարութեան քան մէկ բրիտանական հպատակի մը վրա ծախսուած 15000 ոսկին: Կը յայտնէ նոյնպէս թէ այդ գումարը պիտի երթայ խումբի մը գրպանը՝ որ Մակեդոնիոյ առօրեայ պատուհասն է դարձած և այսպէս, ազատական դաշինք մը Անգլիոյ՝ անուղղակիօրէն պիտի նպաստած ըլլայ այս աւերիչ ույժին զօրացման և իրենց շահատակութեանց շարունակման: Պր. Էպըդ, կաւելցնէ յօդուածագիրը, այլևս ամենէ ապահով անձնաւորութիւնն է, որովհետև նա իր «կարգը» անցուց և այժմ իր դրացին է որ առօրեայ տարակոյսի մէջ կապրի՝ թէ արդեօք իր «կարգը» ե՞րբ պիտի գայ, թէ արդեօք իրեն ի՞նչ բաղդ կը սպասէ րոպէ առ րոպէ: Տեսակ մը քաջալերութիւն է սա յափշտակիչներուն և քանի որ թիւրք կառավարութիւնն ալ կը մնայ իր ներկայ անպատասխանատու դրութեան մէջ, տարակոյս չը կայ որ այդ մարդիկը արդարացում մը ունին իրենց այս գործունէութիւնը յարատևելու: Միջոց մը ձեռք առած է կառավարութիւնը՝ որ ոչ միայն վերջ մը գտնէ այսպիսի դէպքեր, այլև միանգամայն բովանդակ Մակեդոնիոյ ժողովուրդը դրուի ապահով վերահսկողութեան ներքև և փրկուի շարունակական հալածանքներէ:

Պատասխանը, անշուշտ, ժխտական է, և, որքան ալ անհատական տհաճութիւն մը ունենանք համանման դէպքերու նկատմամբ, կարծես զովացուցիչ տպաւորութիւն մը կունենանք լսելով այսպիսի պատահարներ, երբ դանակը ճիշդ իրենց ոսկորներուն կը հասնի և իրենք ևս կըզգան ցաւը ու կը պարտաւորուին հազարներ վճարել: Որքան ալ հակաբնական ըլլայ մեր հաստատումը, կրնանք վստահօրէն ըսել, որ եթէ հարիւր նոյնանման դէպքեր տեղի ունենան Մակեդոնիոյ և Հայաստանի մէջ, ըլլայ տարուան կամ 6 ամսուան ընթացքին, երկու ցեղերուն ևս փրկութեան և ազատագրութեան արշալոյսը հորիզոնին վրա ինքնաբերաբար կը փայլի արդէն: Ժամանակին, ազգերու իմաստունը ըսած է թէ այն, որ չը լսէր խօսքով, պէտք է լսել տալ իրեն գաւազանով: Եւ սա, որքան որ ճշմարիտ կը համարեն մանկան, նոյնքան ճշմարիտ նկատելու է նաև տիեզերքի խնամատարութիւնը ստանձնել յաւակնող պետութիւններուն հանդէպ:

Մինաս Ցոլակ

Զը նայելով որ աշակերտ-սիրողները առաջին անգամն էին տեսնում այդպէս բան, առաջին անգամն էին բեմ բարձրանում՝ բաւական աջող կատարեցին իրանց դերերը։

Ներկայացումից յետոյ տեղի ունեցաւ հանդէսը, որը բացվեց «Մեր հայրենիք»-ով. երկսեռ սաները արտասանեցին ոտանաւորներ՝ լուրջ և երգիծաբանական և գիւղական լեզւով. դպրոց չը տեսած մօր ու մի քիչ ուսում առած աղջկայ ծիծաղաշարժ խօսակցութիւն, որ կատարեցին երկու 12—13 տարեկան օրիորդներ։ Մէջ ընդ մէջ, միաձայն, երգվեցին «Սոխակ ինչու դադրեցար» «Թող երգէ բլբուլ», «Գողթան մանկտիք», «Աշունը եկաւ», «Լուսին չը կար», «Մարտն անցաւ», «Թէ հայրենեաց պսակաղիր», «Ազատութեան այն վառ սէրը»։ Վերջում ուսուցիչը կարդաց Ա. Ահարոնեանի «Մայրեր» յօդուածը, որից յետոյ երգվեց «Լաց ամպերը»։

Թէ ներկայացումը և թէ հանդէսը մեծ տպաւորութիւն գործեցին երկսեռ և երեք ազգի (հայ, յոյն, թիւրք) հանդիսականների վրա, որոնք վարձատրեցին դերակատարներին ծափահարութեամբ և «պրաւօ»-ներով։ Իրանց բացակայութեամբ աչքի էին ընկնում քաղաքացիները, որոնցից մի քանիսը տոմսակ էին առել, մի քանիսն էլ հրաւիրվել էին։ Մերխաւուլ գիւղացիք, ընդամենը հինգ տուն, ամէն յարմարութիւն ստեղծել էին... վստահ լինելով որ քաղաքացիք պիտի բարեհաճեն իրանց ներկայութեամբ պատւել գիւղի ներկայացում-հանդէսը, ի քաջալերութիւն թէ գիւղի հասարակութեան և թէ աշակերտներին, բայց ցաւօք սրտի պիտի ասեմ, որ գիւղացիներն յուսախաբ եղան, որովհետև քաղաքացիները մերժեցին նրանց տալ այդ պատիւը։

Գովասանքի արժանի է, հինգ տուն ունեցող Մերխաւուլ գիւղը իր առաջադիմութեան ձգտումով. ահա վեցերորդ տարին է, որ դպրոց են պահում 350-400 րուբլի ռոճիկ տալով ուսուցչին, բացի ուրիշ զանազան դպրոցական ծախքերից։ Մինչդեռ շատ գիւղեր կան, թէ բազմածուխ և թէ կարող, բայց դպրոց չունեն։

Հետաքրքիր էր տեսնել թէ ինչ եռանդով պատրաստում էր բեմը և նստարանները 50 տարեկան ծերունի Պօղոս Էքսիւզեան 2—3 օր աշխատելով։

Ներկայացում-հանդիսի մուտքը տոմսակով էր որի արդիւնքը յատկացվելու է Թիւրքահայ սովեալներին. թէև տոմսակները մատչելի գներով էին, բայց դժբաղդաբար կէսը չը ծախվեց։

Հանդիսատես

ՄԵՂՐԵՑՈՒ ՑԱՒԵՐԻՑ

II

Մեղրեցիների մի մասը միայն ցորեն ցանելու հող ունի, այնպէս որ, նրա մեծ մասը միշտ հացը առնում է կչռի տակից. Նրան հարկաւոր է մշտական հացի շտեմարան. նա այդ հրամայողական պահանջը շատ լաւ զգում է, բայց ոչ փող ունի և ոչ էլ նախաձեռնողներ։

—

Մեղրին հիւանդներ, պանդխտութեան հետևանք՝ բազմատեսակ հիւանդութիւններ շատ ունի և, շնորհիւ ուսումնարանի, զանազան նախապաշարումներից մեծ մասամբ ազատ. գրբացներին, ջադուքարներին, սրբերին և դալլաքներին չէ հաւատում. Նա հաւատում է բժշկականութեան փրկարար ոյժին և սրտանց փափագում է ունենալ գիւղական հիւանդանոց իր դեղատնով, բժիշկ-ֆելդշերով, իսկ եթէ այդ անկարելի է, գոնէ ունենալ մի փորձված ֆելդշեր. դրա համար էլ է փող հարկաւոր, դարձեալ չունի։ Եւ մեղրեցին հիւանդութեան դէպքում ինքն իրան յանձնում է բաղդի քմահաճոյքին, տնքալով ու կռւելով հիւանդութեան հետ, մինչև որ կամ բաղդի բերմունքով յաղթում է կամ շատ անգամ անժամանակ իջնում գերեզման.—սոսկալի դրութիւն։

Նեղ օրվայ համար էժան տոկոսով փող է հարկաւոր նրան, հետևապէս կարիք է զգացվում գիւղական բանկի. դրա մասին էլ մտածող, նախաձեռնող, ժողովրդասէր հարուստներ են հարկաւոր... Բայց չունենք։

Գիւղի արական սեռը չարքաշութեամբ դրսում աշխատում է, իսկ իգական սեռը, որ մեզանում, ի մեծ դժբաղդութիւն, մեծ տոկոս է կազմում, հնարաւորութիւն չունի ոչ դրսում աշխատելու և ոչ էլ տեղումը կայ գործ, որ դաշտային աշխատանքից ազատ ժամանակ իրան նուիրի աշխատանքի։ Եւ հէնց կարեկցութեան արժանի գիւղական այդ պրօլետարիատի դրութիւնը աչքի առաջ ունենալուց է, որ մի խումբ տիկինների մէջ միտք է յղացել և սկսել են կազմակերպել կանանց ընկերութիւն, տնայնագործութեան արհեստի միջոցով իրանց անգործ քոյրերի համար աշխատանք ստեղծելու նպատակով. դարձեալ փող է հարկաւոր, չը կայ։ Այդ դեռ բաւական չէ՝ նրանց խրախուսող, աջակցող և առաջնորդողներ էլ չը կան։

Սկզբում ասացինք, որ հող չը կայ. եթէ մեղրեցին ունենար առաջինը, ինչ խօսք, կունենար և վերջինը.—ահա մեր ցաւերից, թէև վերջում շեշտված, ամենաառաջին և ամենամեծ ցաւերի ցաւը։

Մեր գիւղի ցաւերից այս վերջին տարիները շատ քիչ բան է լրագրութեան նիւթ դառել և մեր հարուստ ու ունևոր պանդուխտ հայրենակիցները կը կարծեն, որ իրանց ծննդավայրում՝ ամենայն ինչ կատարեալ է։ Ոչ, յարգելի հայրենակիցներ, եթէ այդպէս մտածելու լինէք, չարաչար կը սխալվէք։ Եթէ նա իր ներկայ ճգնաժամին ձայն-ծպտուն չէ հանում իր ցաւերի մասին, պատճառը այն է, որ նա տեսնում է թշուառութիւնը ընդհանուր և հաշտվել կազմակերպվելով՝ ատամ ատամի տալով, սպասում է գալոց ազատ լաւ օրերին։ Դուք, պանդուխտ հայրենակիցներ, ձեր ծննդավայրի խորթ զաւակներ միք լինի և օգնութեան ձեռք կարկառեցէք ձեր գիւղին։ Այս բաղէիս գիւղում հացի կարօտ ընտանիքներ շատ և շատ կան, իսկ նրանց մասին ցաւողներ և ոչ ոք. եթէ ուղղակի կերպով չէք կարողանում օգնել, օգնեցէք, գոնէ, տնայնագործութեան արհեստների միջոցով՝ աշխատանքի համեստ ասպարէզ բանալով նրանց համար, որով թէ նրանք կուշտ ուտելու ցամաք հաց կունենան և թէ ձեր խիղճը հանգիստ կը լինի։

—

Ի դէպ, մի բարի օրինակ. անցեալ տարի Մերվից պ. Ա. Մելիք-Մկրտչեանցը 25 ր. էր ուղարկել Մեղրիի դպրոցի հոգաբարձութեան աղքատ աշակերտների թօշակադրամ վճարելու, իսկ այս տարի էլ չորս աշակերտի համար է պատրաստակամութիւն յայտնել։ Բագուից էլ պ. Ա. Թևեանցն է առաջարկել, որ, իր հանգուցեալ հօր յիշատակին, երկու աղքատ աշակերտի ուսման թօշակադրամը վճարելը իր վրա է վերցնում՝ մինչև դպրոցը աւարտելը։ Ահա շնորհակալութեան արժանի և բարի գործ. յուսանք որ նրանց բարի օրինակին հետևողներ շատ կը լինեն։

Ցաւող

Ց. Գ.—Նոր իմացայ եղեռնագործութեան հետևեալ դէպքը.—կոյր Ալէքսանի աղջիկ տ. Անուշկան՝ մկնդեղով թունաւորելով, սպանել է Բագւում «Արամազդ» նաւթահանքում սպանված Մարտիրոս Ալէքսանեանի այրի կատարինէին։ Եղեռնագործութեան շարժառիթը հետևեալն է. «Արամազդից» ստացած օգնութեան փողերից 200 ր. Ալէքսանը ուզում է եղել յատկացնել իր այրի հարսին, իսկ Անուշկան, վերջ տալով անմեղ զոհին, կամեցել է ինքը տիրանալ այդ թունաւոր պատառին, որովհետև Ալէքսանի միակ ժառանգը ինքն է մնում։ Մեզանում եղեռնագործութեան առաջին դէպքը չէ և ոչ էլ վերջինը կը լինի, եթէ հասարակութիւնը այսուհետև էլ կաշխատէ «գիւղի արուր» պահպանելու համար սխալ սկզբունքով ղեկավարվել։

Նոյնը

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

Մայիսի 3-ին

Երևանի Գայիանեան դպրոցի դահլիճում կայացել է Երևանի և նրա շրջակայ գիւղերի ուսուցչուհիների և ուսուցիչների խառը ժողովը՝ կազմելու «Ռուսահայ դպրոցների ուսուցիչների պրոֆեսիոնալ միութեան» Երևանի ճիւղը։

Մի ամսից աւելի են տևել ուսուցիչների ժողովները, որտեղ մասնակցել են եղել նաև Երևանի թեմական դպրոցի, համարեա ամբողջ խումբը, Եկել են այն եզրակացութեան, որ ընտրել են իրանց միջից մի մարմին հինգ հոգուց բաղկացած, իբրև վարչութեան անդամներ, որոնց պարտականութիւնը պէտք է լինի հիմնել տեղական ճիւղը, հաւաքել որոշված անդամավճար տուրքը, կենտրոնի հետ յարաբերութիւն և կապ պահպանել և այլն։

Իսկ գալով սեպտեմբերին, երբ կը սկսվի ուսումնական նոր տարին, տեղի կունենայ վարչութեան նոր ընտրութիւն առաջիկայ ուսումնական նոր տարվայ համար։

Մայիսի մէկին բոլոր խանութները կողպ էին առաւօտվանից մինչև երեկոյ. օրն անցաւ շատ խաղաղ, ոչ-մի դէպք տեղի չունեցաւ, չը նայելով կառավարութիւնը մեծ նշանակութիւն էր տուել և պահակներ էին ման գալիս շուկայում։

Գ. Աղազադեանց

ԳԱՆՁԱԿԻ ՇՐՋԱՆԻՑ

—

Գանձակ, մայիսի 3-ին

Ինչպէս գիտէք, երկու հայ վաղուց իրանց ընտանիքներով անցել են Թուրքաց մասը. Նրանք անլուր չարիքներ հասցրին հայերիս։

Այժմս մի ուրիշ հայ նորէն ընկերացել է նրանց հետ. պատմում են, որ կան նաև ուրիշները։

Այս թշուառները իբրև գործիք և մութ ոյժ ոստիկանութեան ձեռին, ամեն չարիք պատճառում են հայերին խանգարելով նրանց ամեն օրեայ հանգստութիւնը։ Նրանց սուտ ցուցմունքով բաւական մարդիկ կան բանտում իբրև քաղաքական յանցաւորներ, նրանց ցուցման հիման վրա մի շարք պատուաւոր անձինք մեղսակից են համարվում սպանման մէջ։

Նրանց ցուցմունքով մի քանի օր ձերբակալվեց նաև Բանանց գիւղացի Թէլունց Մակիչը, որ գնում էր Բագու։

Նրանք սպառնացել են դեռ շատ նորանոր ոճրագործութիւններ կատարելու։

Բաւական է, որ նրանք մի մարդու ժառանգոյց արին իբրև վտանգաւոր անձի, անմիջապէս բանտ է ուղարկվում։ Չի գիտենք մինչև երբ այդ մութ ոյժերը պիտի շարունակեն իրանց անգնիւ պարապմունքները, չը գիտենք մինչև երբ կառավարութիւնը իրան օգնական և աջակից պէտք է պահի հայ ազգի տականքներին, որոնք իբրև ստոր մարդիկ, վրէժխնդրութեան հոգով լցված դէպի իւրայինները, պատրաստ են ամեն ստորութեան։

II

Բանանց գիւղում կատարվում է մի գողութիւն։ Հաշտարար միջնորդի կողմից հաստատված գիւղական վաքիլները գողութեան համար տուգանքի են ենթարկում գիւղում յայտնի անհանգիստ տարրերին։

Անշուշտ չենք ուրանում, որ այդ 7—8 մեղադրվածներից մէկը լինի յանցաւոր։ Նահանգապետ Բաւէրն հաստատում է գիւղական վաքիլների վճիռը և հրամայում առնել դրանցից 100 ր. և տալ տնատէրին։

Գողութեան մէջ մեղադրվողները այս մասին դիմում են իշխանութեան. վերջինս ուղարկում է Տէր-Յարութիւնեանին այս գործը քննելու։

Սա գնում է Բանանց Մոկրօվը։

Առաջին խօսքով դիմում է գիւղացիներին։

Ո՞ւր էք կորել—հէնց մի քոնդոտ ռուս պիտի եկած լինէր, որ գայիք պատիւ տայիք... ապա մի քանի պահանջներ։

Կանչում է վաքիլներին հարց ու փորձ անում։

— Ինչ տեսակ մարդիկ են այս մեղադրվողները գող են թէ ոչ։

—Ոչ, գող չեն, մենք դրանց ընտրել ենք իբրև ղոչաղ տղէք, որ գողութեան հետքը գտնեն, ոչ թէ իբրև գողեր։

—Հա, շատ ապրես, օրհնեալ լինիս մ՚յ հայ քրիստոնեայ...

Գալիս է երկրորդ վաքիլը. սա ևս խրատուսվելով բէկի խօսքերով, ասում է նոյնը։

Գալիս են երրորդը, չորրորդը. սրանք արժանանում են ապտակի և հայհոյանքի, որովհետև չեն խօսում ազի ուզածները։

Գալիս է գողութեան մէջ մեղադրվողը։

Աղա, ես տեսայ, որ տնատէրի անօր տղան գիշերը այդ ապրանքները գողացաւ։

Կանչում է անօր տղին.

—Դու գող ես. ինչու համար քրոջդ տունը թալանել ես ու այս անմեղ մարդկանց կրակի մէջ ձգել։

Աղա, ինչպէս կարելի է, որ ես իմ քրոջ տունը թալանեմ, ես իմ այդ մարդկանց մեղադրողը, այդ պատճառով դրանք ուզում են այդ բանով ինձնից վրէժխնդիր լինել, մանաւանդ որ այդ գիշեր ես գոմերումն իմ եղել. ապա յիշում է այն մարդկանց անունները իբրև վկաներ, որոնք իր հետ եղել են գոմերում։

Գողութեան մէջ մեղադրվողները ասում են բոլոր չարիքի պատճառը դա է։

Պրիստաւի պաշտ. հրամայում է ստրաժնիկներին վայր ձգել, ու նախ նստելատեղին ջուր ածել ու մտրակով ծեծել տալ։

Գալիս են վկաները։

Պրիստաւ.—Այս մարդը այն գիշերը գոմերումն է եղել։

—Այո։

Պրիստաւը հրամայում է այդ ստախօսին վայր ձգել, թակել, մինչև որ ուղիղն ասի՝ թէ գոմերում չէ եղել։

Եւ ծեծվողը ազատվում է, երբ ասում է թէ այնտեղ չէ եղել։

Երկրորդ վկան նոյն կարգին է ենթարկվում։

Ըմբոստ վաքիլներից մէկին ապտակ տալուց յետոյ հրամայվում է տուով տանել Գանձակ։

Այս մասի զրկվածները իրանց բողոքով դիմեցին դատախազին։ Վերջինս անմիջապէս հասնում է գաւառական վարչութեան ատեանը, առաջարկելով անմիջապէս բժշկական քննութեան ենթարկել ծեծվածներին և նրանց արձակում է։ Առ այժմս այսքան այս Մօկրօվի քաջագործութիւններից։

Սագան

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, մայիսի 4-ին

«Երկրորդ իգական կիրակնօրեայ դպրոցի հայոց բաժանմունքը ապրիլի 13-ին, ի նպաստ իր տուած ներկայացումից ստացել է. մուտք՝ տոմսակների և ծրագիրների վաճառումից 418 ր. 75 կ., ծաղիկներից, քաղցրաւենիներից և պօստից 62 ր. 42 կ., վիճակախաղից 171 ր. 91 կ., նուէրներ զանազան անձերից 36 ր. 18 կ., ընդամենը 689 ր. 26 կ. ծախք՝ ժողովարանի վարձ 100 ր., երաժշտութիւն 25 ր., վիճակախաղի համար իրեր 11 ր. 20 կ., ծաղիկներ, քաղցրաւենիք, կոնֆէտի 14 ր. 25 կ., մարկաներ 23 ր., վարսավիրին, յուշարարին, կահկարասի և այլն 16 ր. 50 կ., տոմսակների, ծրագիրների տպագրութիւն և կոնտրամարկներ 6 ր. 51 կ., մանր ծախք՝ մշակներին, շէնքյացիներին, ռէկվիզիտ և այլն 17 ր. 80 կ., ընդամենը 214 ր. 26 կ., զուտ օգուտ մնացել է 475 ր., (որից ապառիկ 30 ր. 95 կ.)։

Վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը օր. օր. Հ. Երուանդեանին, Մ. Մելիք-Ադամեանին, Ն. Օհանեանին, թ. պ. Վ. Բէժանեանին, Ա. Երիցեանին, Վ. Եղեկեանին, Մամիկոնեանին, Խ. Յովհաննիսեանին, Պերսեանովին, Վանշլերին, և Վլադիմիրովին, որոնք իրանց մասնակցութեամբ նըպաստեցին ներկայացման աջողութեանը, բոլոր նուիրատու անձանց, թէ իրերով, վիճակախաղի համար, և թէ դրամով. «Մշակ», «Ապագայ», «Փայլակ» և «Тиф. Лис.» լրագիրների խմբագրութեանց յայտարարութիւնները ձրի տպելու համար, այն բոլոր անձանց, որոնք իրանց ներկայութեամբ և մասնակցութեամբ պատճառ դարձան մուտքի աջողութեան։

Վարչութեան

—

Վերին-Աղդօն, ապրիլի 29-ին

Խնդրում եմ բարեհաճէք ձեր պատուական «Մշակի» առաջիկայ համարներից մէկում մի անկիւն շնորհել երկտող գրութեանս։

Վերին-Աղդանի դպրոցի հոգաբարձութիւնը ստացել է Բագուից պ. Գրիգոր Խալաթեանից 15 ր., իսկ պ. Գէորգ Խալաթեանից 10 ր.։ Քարվանսարայից պ. Բագրատ Թումանեանից 10 ր., որը նուիրեց իր հօր Յովսէփ Թումանեանց մականուանեալ, մահվան յիշատակի համար։ Հոգաբարձութիւնս, ստանալով վերոյիշեալ գումարները, այն է՝ 35 ր., յատկացրեց աղքատ աշակերտների թօշակադրամների համար։ Դպրոցի հոգաբարձութիւնը յարգելի նուիրատուներին յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը։

Հոգաբարձութեան գանձապահ՝

Ա. Մելիքսեդեկեանց

Թիֆլիս, մարտի 3-ին

«Մշակ»-ի 89 համարում, կարդացի Միսականի ստորագրութեամբ բաց նամակը, Թիֆլիսի Վանաց աւագ եկեղեցու երէցփոխին։

Միանգամայն համաձայն լինելով Միսականի դիտողութիւնների հետ, իմ կողմից աւելացնում եմ, որ փոխանակ առայժմ այդ աւելորդ ծախսերի, որ անում է երէցփոխը առանց ծխական ժողովի որոշման, եկեղեցու նախկին երէցփոխի թողած փողերը ծախսելով, աւելի լաւ չէ՞ր լինի, եթէ երէցփոխը մտածէր եկեղեցու գաւթում հիմնել աղքատանոց, ծխական ուսումնարան և կամ երգեցիկ խումբ հրաւիրէր, ուր երկու տարի է կիրակի և տօն օրերին երգում են չորս տիրացուները։

Չեմ մոռացել, որ երբ Վանքի եկեղեցում երգում էր հանգուցեալ Եկմալեանի քառաձայն խումբը, կիրակի և տօն օրերին տեղ գցելու տեղ չէր լինում։ Գուցէ երէցփոխը պատճառաբանէ թէ եկեղեցին միջոց չունի. այն ժամանակ ինչու երէցփոխը երեք տարվայ ընթացքում գոնէ մի անգամ ծխական ժողով չը հրաւիրեց, այդ հարցերի մասին խորհրդակցելու։

Ժամաւոր

—

Թիֆլիս, մայիսի 4-ին

Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան օգտին ապրիլի 23-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի ամառային շէնութեան մէջ տուած զբօսանքից ստացվել է մուտք՝ մուտքի տոմսերից 580 ր. 15 կ., բուֆետից 186 ր. 82 կ., լօտօյից պրէմիաներով 234 ր. 50 կ., կարթօրսից (удочка) 48 ր. 90 կ., բաղդի տակառից 19 ր., ձուախաղից 32 ր. 01 կ., վիճակախաղից 737 ր. 17 կ., կոնֆէկտի և ծաղիկների վաճառումից 74 ր. 15 կ., petit chevoux 139 ր., «Стрѣльба въ цѣль» 16 ր. 50 կ. ընդամենը մուտք եղել է 2068 ր. 20 կ.։

Ծախս. վճարած է ժողովարանի այգու համար 200 ր., վիճակախաղի իրերին 181 ր. 37 կ., լօտօյի պրէմիաներ և թղթերը 154 ր., այգու զարդարանք 72 ր. 25 կ., բուֆետի ծախս 66 ր. 30 կ., երաժշտութեան 48 ր., արհեստական ծաղիկներ և մանկական խաղեր 46 ր. 71 կ. յայտարարութիւնների և աֆիշաների տպելու ու կպցնելու 20 ր. 20 կ., բաղդի տակառի ծախս 23 ր. 23 կ., կարթօրս (удочка) 19 ր. 07 կ., կոնֆէկտի և ծաղիկներ 18 ր. 10 կ., իրերի և կահկարասիքի վարձ 40 ր., մանր ծախսեր 16 ր. 06 կ., կեղծ փողեր 6 ր.—Стрѣльба въ цѣль» 2 ր. 20 կ., ոստիկաններին, պէյջերապահներին և ծառայողներին 21 ր. 50, ընդամենը ծախս եղել է 934 ր. 99 կ.։ Զուտ արդիւնք մնացել է 1133 ր. 21 կ.։

Ծախսերի մէջ մտնում է 4% մի բանկայի գինը, վիճակախաղի համար, որ ընկաւ պ. Տ—ին։

Վարչութիւնը զբօսանքի աջողութիւնը թէ զանազան պատրաստութիւնների և թէ մուտքի տեսակէտից վերագրելով բարեհաճ մասնակցութեան տիկիններ՝ Վ. Յ. Ալիխանեանի, Ե. Լ. Թամամշեանի, Ե. Յ. Բաբեանի, Ն. Բ. Դոլուխանեանի, Մ. Մ. Աբրահամեանի, Մ. Ա. Անանչեանի, Հ. Սիլախտարեանի, Ե. Յ. Աղաջանեանի, Մ. Յ. Սուգանաձեանի, Ն. Ղամազեանի, օր.օր. Ե. Բ. Գասպարեանի, Մ. Յ. Շահինեանի, Մաչկալեանի, Ս. Գ. Մանդինեանի, Ե. Ս. Ղազարեանի, Մ. Բէկ-Զուբաբեանի, Ս. Ա. Ղաչարտուղեանի, տիկ. Ա. Աղամալեանի, Օ. Խաչատրեանի, Լ., Ե. և Ե. Յով. Ռոտինեանների, Մ. Ն. Յարութիւնեանի, Ա. Բ. Տէր-Պետրոսեանի, Շ. Ա. Յակովբեանի, Ե. Յովհաննիսեանի, Ն. և Ն. Ալիխանեանների, և պ.պ. Գ. Մ. Դոլուխանեանի, Ղամազեանի, Ն. Ամիրաղեանի, Ա. Շահիկեանի, Ա. Դաւթեանի, Մ. Ալիխանեանի, Ա. Խիզանեանի։ Վարչութիւնը պարտք է համարում յայտնել բոլոր վերև յիշած մասնակցողներին իր խորին շնորհակալութիւնը։

Նախագահ վարչութեան՝ Մ. Յարութիւնեան

Քարտուղար՝ Ա. Աթանասեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Աղքատաների օգտին ստացանք. 1) Գլուբօկայա կայարանից զատկական տօների առիթով ժողոված 128 ր., որը նուիրել են՝ Ա. Եգզարեանց 100 ր., Ա. Գալստեան 10 ր., Թ. Սարգսեանց 5 ր., Կ. Դաւթեանց 10 ր., Գ. Գրիգորեանց 2 ր. և մի տիկին 1 ր.։

—

Հայոց բարեգործական ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը կիրակի, մայիսի 6-ին չը կայացաւ օրինական թւի բացակայութեան պատճառով, և յետաձգվեց գալիք կիրակվան։

—

Թիֆլիսի գեներալ-նահանգապետը առաջարկել է Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատար իշխ. Վ. Ն. Չերքեզովին մայիսի 1-ին գործադուլ անող ծառայողներին չը տալ այդ օրվայ ռոճիկի մի մասը և իրան ներկայացնել յիշեալ ծառայողների ցուցակը։

—

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, Բօրչալուի գաւառում դաշտային աշխատանքները ամեն տեղ կատարվել են աջող և շատով, բացի Լօռու գաւառամասից, ուր նրանք վերջացել են սովորականից մի փոքր ուշ, անձրևային եղանակի պատճառով։ Բերքը գաւառում ընդհանրապէս լաւ է, բացի Բօրչալուի և Եկատերինենֆելդի գաւառամասերի մի քանի տեղերից, ուր երևացել են դաշտամկներ, որոնք վնաս են պատճառում դաշտերին։ Խոտը նոյնպէս լաւ է։ Ազգաբնակութիւնը ուտելու հացի պաշար չունի, որի պատճառով պէտք է անպատճառ հաց գնվի։

—

Ապրիլի երկրորդ կիսին, Ազով-դօնեան բանկի Թիֆլիսի բաժանմունքին, Քութայիսի հողային բանկի վարչութեան կողմից ներկայացնում են 11,600 րուբլու ընկալագիր։ Փողը կը վճարվէր, եթէ ստացողը իր ժամանակին գար ստանալու. ընկալաթուղթը ներկայացնող անձը հարցնում է, կարելի է ստանալ այդ գումարը և հեռանում է, իսկ այդ ժամանակ Ազով-Դօնեան բանկի Թիֆլիսի բաժանմունքի կառավարիչը տեղեկութիւններ ժողովեց և այն ժամանակ Թիֆլիսում գտնվող Քութայիսի բանկի վարչութեան անդամները յայտնեցին, որ ընկալագիրը կեղծ է, ուստի փող չը տրվեց, իսկ գործը յանձնվեց դատախազին։ Տիրում է այն համոզմունքը, որ ընկալագիրը շինել է բանկի ծառայողներից մէկն ու մէկը։

—

Թիֆլիսի գաւառի քուչուրներին հսկելու համար գաւառապետին ուղարկված է 65 կօզակներ 2-րդ Պօլտաւեան գնդից։

—

Օլգինսկի փողոցում տուն ունեցող Դ. Կորնիլէվլին մի սպառնական նամակ է ստացել 363 տէռօրիստների կողմից, որով պահանջվում է տալ 300 րուբլի։ Փողը յանձնելու տեղը որոշված է եղել վրաց ազնուականութեան գիմնազիայի շինութեան մօտ։ Մայիսի 6-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, ոստիկանութիւնը շորերը փոխած սպասում է այդ տեղում և յանկարծակի ձերբակալում է երկու հոգու, իսկ երրորդը կարողանում է փախչել։ Բռնվածներն են, ազնուական Եաշվիլի 19 տարեկան և Ջավահէ, որոնք ուղարկված են կոմենդանտսկի վարչութիւնը։

—

Մայիսի 9-ին, չորեքշաբթի օրը, քաղաքային վարչութեան անդամ Ա. Խատիսեանը Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում կը կարդայ մի դասախօսութիւն՝ «Քաղաքային ինքնավարութեան խնդիրները» թեմայով։

—

Ստացանք Բէթղեհէմի ս. Աստուածածին եկեղեցու հաշիւը 1906 թ. փետրվարի 5-ից մինչև 1907 թ. փետրվարի 10-ը, որից երևում է, որ առ 5-ն փետրվարի 1906 թ. կանխիկ դրամ և ամբողջ մոմ եղել է 1948 ր. 92 կօպ., յետոյ ամբողջ տարվայ ընթացքում եղել է մուտք 2609 ր. 72 կ., ծախք—2054 ր, 87 կ.։ Առ 10-ն փետր. 1907 թ. կանխիկ դրամ և ամբողջ մոմ 2503 ր. 77 կ.։

—

Գանձակում բանւորները տօնել են մայիսի 1-ը։ Երկու միտինգ է եղել քաղաքի հայկական մասում, ուր բանւորներից մի քանիսը ճառեր են արտասանել։ Միտինգ են կազմել և մահմեդական բանւորները թուրքական մասում։ Երեկոյեան ժամը 6-ին 6 բանւոր մահմեդական գնում են հայերի միտինգը։ Եկած մահմեդականները իրանց համակրանքն են յայտնում բանւոր հայերին և յոյս, որ ցաւալի անցեալը այլևս չը կրկնվի։ Բանւոր դասակարգի մերձեցման այս նշանները թէրևս գրաւական լինեն երկու. ազգութիւնների լաւագոյն ապագայի։

—

Նուխուց «Тифл. Лист.»-ին հեռագրում են մայիսի 4-ից. «Գործադուլ արին տեղական մետաքսի գործարանների բանւորները. բանւորների պահանջները բացառապէս տնտեսական բնաւորութիւն են կրում»։

—

Կիրակի, մայիսի 6-ին, Բագու քաղաքում ատրճանակի 2 հարուածներով սպանվել է անյայտ անձի ձեռքով, Բագուի պօստ-հեռագրատան գրասենեակի կառավարիչ Մուսէլիուսը։

—

Շուշուց մեզ հաղորդում են, որ ահա հինգ-վեց օր է քաղաքում լուր է պտտվում, որ պօստատան մէջ հասարակ ծառայող Իսրայէլ Ներսիսեանը (Նեսունց) անյայտացել է։

—

Բագուի քաղաքապետը հրատարակել է հետևեալ հրամանը. «Ինձ ենթակայ քաղաքապետութեան ոստիկանութեան պաշտօնեաներից մի քանիսը, հակառակ ոստիկանական ծառայութեան կանոնների, թոյլ են տալիս իրանց յաճախել զբօսատեղիներ իրոք ոչ իրանց ծառայութիւնը կատարելու, այլ սոսկ անձնական բաւականութեան համար։ Այդօրինակ վերաբերմունքը ես համարում եմ ապօրինի և ադմինիստրատիւ ոստիկանական իշխանութիւնը վարկաբեկող, և ուստի առաջարկում եմ Բագուի և Բալախանի-Սաբունչիի ոստիկանապետներին բացատրել իրանց ոստիկանապետութիւնների պաշտօնեաներին իրանց վերաբերմունքը այդ տեսակէտից, նախազգուշացնելով, որ այդպիսի դէպքեր կրկնվելու դէպքում մեղաւորին մեծ պատիժ կը տրվի»։

—

Բագւում, պարսից հիւպատոսարանի քարտուղար Ջաֆար-խան-Աղայէվը (որը վերջերս վիրաւորվեց Նիկօլայեվսկի փողոցում) հրաժարական է տուել. պարսից կառավարութիւնը այդ հրաժարականը ընդունել է։

—

Մայիսի 2-ին, «Бакинскія Отголоски» լրագրի գրաշարները գործադուլ են անում, ներկայացնելով լրագրի հրատարակչին մի պահանջ—վճարել 2 օրվայ գործադուլի փողը. բացի դրանից գրաշարները պահանջում են նկատի առնել իրանց նախկին պայմանագիրը, այսինքն ամսական վճարել ոչ թէ 60, այլ 70 րուբլի։ Բանակցութիւնները հրատարակչի հետ շարունակվում են. լրագիրը լոյս չէ տեսնում։

—

Բագուի հիւանդանոցի բժիշկները շարունակ սպառնական նամակներ են ստանում, որոնցով էքսպրոպրիատորները փող են պահանջում, իսկ չը տալու դէպքում մահ սպառնում։ Այս հանգամանքը ստիպել է բժիշկներից շատերին չը յաճախել հիւանդանոց, իսկ նրանցից մէկը՝ Գուլայէրինը արդէն փախել է արտասահման։

—

Մայիսի 3-ին Բագւում հինգ զինված չարագործներ խուժում են Տ. Սամօյլէնկի կազմատունը և հրամայելով արհեստանոցում գտնվող 4 բանւորներին չը շարժվել, տեղներից վերցնում են «Եակօր» ընկերութեան կազմելու համար ուղարկած 3 հազար բրօշիւրը և անյայտանում են։

—

Մօտ օրերս Բագւում ձերբակալված գրախանութատէր տիկին Մ. Սունդուկեանին ազատում են բանտից։ Միւս օրը ժանդարմներին խուզարկութիւն են կատարում խանութում և գրաւում են մօտ 7 հազար հատ զանազան բրօշիւրներ և գրքեր, որոնք տպվել են «ազատութեան ժամանակ» և որոնք յետոյ գրաւվել են գրաքննիչից (Կ.»)

—

Քութայիսում, մայիսի 3-ին վերցրված է պաշարման դրութիւնը։ Հրապարակը բաց է։

—

Կովկասեան կրթական վիճակի կառավարչի կազմած դասատուների մասնաժողովից նշանակված փոխ-մասնաժողովը վերջացրել է տեղական կրթական հաստատութիւններում վրացերէն լեզուն դասաւանդելու ծրագրի նախագծի կազմելը։

—

Ալէքսանդրապօլցի երդուեալ-հաւատարմատար Յ. Բուդաղեանին թոյլատրված է Ալէքսանդրապօլում հայերէն լեզւով մի օրաթերթ հրատարակել «Ժայռ» անունով։

—

Կովկասի անասնաբոյժների համագումարը նշանակված է Թիֆլիսում, հոկտեմբերի 20-ին։

—

Կովկասեան իրաւաբանական ընկերութեան հերթական նիստը նշանակված է մայիսի 8-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Թիֆլիսի նահանգական դատարանում։

—

Քաղաքային սուր վարակիչ բարակների ծառայողները դիմել են քաղաքային վարչութեան և խնդրել են աւելացնել իրանց ռոճիկները, տալ բնակարանի վարձերը և իւրաքանչիւր տարի արձակուրդ։

—

Այս տարի բարձր նահանգական ադմինիստրական հաստատութիւնների ծախքերը ներկայանում են այս տեսակ. Կովկասի Փոխարքայի և դիւանատան պահպանման ծախք—163,342 ր., Վարշավայի գեներալ-նահանգապետի դիւանատան պահպանութեան ծախք—126,233 ր., Վիլնայի, Կօվնայի և Գրօդնէնսկի—44,400 ր., Կիևի, Պօդօլի և Վօլինսկի—66,993 ր., Մոսկվայի—52,563 ր., Պրիամուրեան—79,400 ր., Իրկուտսկի — 78,666 ր., Ստեպնի—42,800 ր.։ Բացի դրանից գեներալ-նահանգապետների և փոխարքայի ծախք 1907 թւում որոշված է. Կովկասի փոխարքային 60,000 ր., Վարշավայի գեներալ-նահանգապետին 38,000 ր., Մոսկվայի—36,000 ր., Կիևի, Պօդօլի և Վօլինսկի—24,000 ր., Վիլնայի, Կօվէնսկի և Գրօդնօյի—24,000 ր., Պրիամուրսկի—33,828 ր., ժամանակաւոր նահանգապետներին՝ հարաւային լեռնահանքային րայօնի—12,000 ր., Շուրջմալեան—24,000 ր., Կրօնշտադի—12,000 ր., գեներալ-նահանգապետների օգնականների ծախք. Վարշավայի երկու օգնականներին 20,000 ր., փոխարքայի օգնականին 12,000 ր.։

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, այս տարի ոստիկանութեան թիւը հաշված է այս ձևով. պրիստաւներ և պահակախմբի օֆիցերներ—3908 հոգի, թաղային վերահսկիչներ—2272 և քաղաքապահներ—29,627, ընդամենը 32,118 մարդ։ Այս թւի մէջ չեն մտնում խուզարկու խմբի գործակալները, ժանդարմները, որոնց թիւը հասնում է 1025 օֆիցերների և 13,000 զինւորների, և նաւահանգստային պաշտօնեաները և պալատական ոստիկանութիւնը։

—

Կարմիր Խաչի ռուսական ընկերութեան կովկասեան շրջանային վարչութիւնը Կովկասի Փոխարքայի տրամադրութեան տակ է դրել 1549 ր. 86 կ. Կովկասի անբերրիութիւնից վնասվածների օգտին։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը հաղորդել է Կովկասի Փոխարքային, որ ռէալական դպրոցի 5 և 7-րդ դասարանների համար քննութիւն տուողները միաժամանակ գրաւոր քննութիւն են տալու ռէալական դպրոցի 6-րդ դասատան աշակերտների հետ միասին, էկստէրներից նրանք, որոնք քննութիւն չեն բռնի, չեն կարող ընդունվել 7-րդ դասարանը, այլ կարող են ենթարկվել միայն 6-րդ դասատան բանաւոր քննութեան։ Իսկ նրանք, որոնք աջողութեամբ կը տան 6-րդ դասատան դասընթացքը, կընդունվեն 7-րդ դասատուն, որով բոլոր բերանացի քննութիւնները բռնում են 7-րդ դասատան աշակերտների հետ, և բացի դրանից նրանց տրվում է և 6-րդ դասատան դասընթացից հարցեր, որպէս զի հնարաւոր լինի բոլոր թուանշանները նշանակել տրվող երկու վկայականների մէջ։

—

Ալի-Բալա Ալապկէր օղլին, Ջալալ Ալապկէր օղլին, Բաբա-Կիզի Քեարիմ օղլին և Ալի Մաշադի Ասկէր օղլին, ինչպէս հասարակութեան համար վնասակար անձնաւորութիւններ, Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեն. նահանգապետի կարգադրութեամբ աքսորվում են Վեատսկի նահանգը։

—

Մայիսի 1-ին, Թիֆլիսի գաւառի Ամբարեասէրի տեղում, Մուխրօվանի և Սագխէնիսի գիւղերի միջև Ալէքսէյ Իօրդանիշվիլու ձեռքով ատրճանակով սպանվում է յայտնի աւազակ Դօրիա Տակայշվիլին, որը երեք տարի առաջ փախել էր աքսորից և յարձակումներով և աւազակութիւններով ահ ու սարսափ էր տարածել ամբողջ սարտաճալու մասի բնակիչների վրա։ Նրա եղբայր Գվիտիսիա Տակայշվիլին, որը նոյնպէս փախել է աքսորից, տեղեկանալով իր եղբօր սպանման մասին, Լիլօ գիւղի մօտ ինքնասպանութիւն է գործել։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Մայիսի 5-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Նախիջևանի գաւառի բնակիչ Դովլաթ Դովլաթօվին, որը մտել է եղբ. Միլօշների առևտրական տունը և ուզեցել է սպառնալիքով ստանալ 200 րուբլու կաշառ։

—

Մայիսի լոյս 4-ի գիշերը ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Սերգէյ Անդրեասօվին, որը Պեսկովսկի փողոցում գտնվող Միքայէլեանի քաղցրաւենիքի խանութից ուզեցել է գողանալ զանազան քաղցրաւենիք։

—

Մայիսի 6-ին ցերեկվայ ժամը 3-ին Դիդուբէյում էլէկտրաքարշի վագօնը ճզել և սպանել է 8 տարեկան աղայ-Պետր Պաւլօվին։

—

Մայիսի 5-ին երեկոյեան ժամը 10-ին 5-րդ քաղաքամասում ոստիկանութիւնը ձերբակալել է մայիսի 2-ին կատարված Նիկօլայ Տօպուրեայի սպանութեան մէջ մեղադրվող Կոնստանդին Գեգեչկօրիային։ Ձերբակալվածը ուղարկված է կոմենդանտսկի վարչութիւնը։

—

Մայիսի 5-ին Թիֆլիսեցի 16 տարեկան Արտէմ Լազարեվը յայտնել է 1-ին քաղաքամասի ոստիկանատան պրիստաւին, որ մայիսի 4-ին Քաշ ափին գտնվող «Սամտիվօ» բուֆէտում Դաւիթ Սիխարաձէն, Պետր Վերուլաշվիլին և Արսէն Ադամեանցը նրա վրա բռնութիւն են կատարել։ Երեքն էլ ձերբակալվում են և ուղարկվում են Մետեխի բանտը։

—

Մայիսի 5-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Անդրէէվսկի փողոցում ապրող Աննա Պլազօվսկայան 10-րդ ոստիկանատուն է տանում «Նագան» սիստեմի մի լցրած ատրճանակ և յայտնում է, որ այդ ատրճանակը նա խլել է իր մարդուց, որը կռւելով իր հետ, կամեցել է սպանել իրան։ Նրա մօտ խուզարկելու ժամանակ, ոստիկանութիւնը գտնում է 14 արձակած փամփուշտ։ Նրա ամուսին Ֆրանկ Պլազօվսկին ձերբակալվում է։ Նա ցոյց է տուել, որ ատրճանակը պատկանում է ոչ թէ իրան, այլ Պետր Բէլուժէրչինին, որը նոյնպէս ձերբակալվում է։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՒՐՔԻԱ

Մօտ ժամանակներս անգլիացիները մի ուշագրաւ տնտեսական նուաճումն են կատարել Թիւրքիայում, որ ապագայում կարող է մեծ ազդեցութիւն ունենալ Թիւրքիայի ասիական ներքին կեանքի վրա։

Անգլիական դեսպանը երկար ջանքերից յետոյ կարողացել է Օսմանեան կառավարութիւնից զիջել մի նոր արտօնութիւն ևս Տիգրիս գետի վրա շոգենաւային երթևեկութեան երեք գիծ հաստատելու համար։ Եթէ ի նկատի առնելու լինենք այն հանգամանքը, որ թիւրքերը վաղուց աշխատում էին իրանց ձեռքը ձգել Տիգրիսի նաւարկութեան մենաշնորհը, անպայման անգլիական դիպլօմատիայի այդ տնտեսական նուաճումը յաղթութիւն պէտք է համարել։ Բաղդատի երկաթուղին շինելուց յետոյ, անշուշտ, գերմանական դիպլօմատիան ամենայն իրաւամբ ասիական այդ շրջապատի շուկան իր սեփականութիւնն էր համարում, բայց այսօր անգլիական դիպլօմատիան այդ նոր արտօնութեամբ հնարաւորութիւն է տալիս անգլիական վաճառականներին մուտք գործելու այնպիսի անմատչելի տեղեր, ուր շոգեշարժը չէ կարող մայլցել և այդպիսով՝ Միջագետքի հովիտը փաստօրէն դարձնել անգլիական առևտրականութեան շուկայ։

ԹԻՒՐՔԻԱ

«Politische Correspondenz»-ի ասելով, Արաբիայի վահաբիների ապստամբութիւնը գընալով աւելի ու աւելի է սաստկանում։ Իբն Սէիդը հաւաքել է 15,000 զօրք թնդանօթներով և պահանջել, որպէսզի կառավարչական զօրքերի հրամանատար Սամի փաշան հեռանայ շրջանից իր զօրամասերով։ Սամի փաշան թուական պակասութիւնից ստիպված էր նահանջել դէպի Մէդինա։

Իբն-Սէիդը պահանջում է, որպէսզի Սուլթանը իրան ճանաչէ նահանգապետ այն ամբողջ շրջանում, ուր ապրում են վահաբիները, բայց սուլթանը, ինչպէս ասում են, այդ պահանջին չէ համաձայնել և հրամանագրել է իր զօրքերի հրամանատարներին ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել ապստամբված վահաբիների դէմ։

Իր կողմից Իբն-Սէիդն էլ աշխատում է իր կողմը գրաւել ուրիշ ցեղերին, միասին կռւելու տաճկական զօրքերի դէմ։

Մ Ա Կ Ե Դ Ո Ն Ի Ա

Կոստանդնուպոլսից հաղորդում են «Fremdenblatt» լրագրին, որ վերջին ժամանակներս Մակեդոնիայում լաւ եղանակներ սկսվելուց յետոյ սաստկացել է յունական և բուլղարական ռազմախմբերի գործունէութիւնը։

Ս Ե Ր Բ Ի Ա

«Vossische Zeitung» լրագրին Բելգրադի թղթակիցը հաղորդում է, որ սերբօ-բուլղարական յարաբերութիւնները ներկայումս սարսափելի կերպով լարված են։ Լաւատեղեակ մի դիպլոմատ յայտնել է թղթակցին, որ դիպլոմատիական շրջաններում լուրջ անհանգստութիւն է պատճառում սերբօ-բուլղարական պատերազմի հնարաւոր լինելը։ Կոնֆլիկտի անմիջական պատճառը համարվում են այն անցքերը, որ Մակեդոնիայում սերբիական աւազակախմբերը գործում են տեղական՝ բուլղար ազգաբնակութեան դէմ։ Յարաբերութիւնների լարվելուն մանաւանդ նպաստել սերբիական մամուլի արտայայտած կարծիքը Բուլղարիայի մասին, նոյնպէս և այն ձեռք բերած տեղեկութիւնները թէ՝ Մինիստր-փաշայի Բելգրադ գնալու միսսիան ուղղված է Բուլղարիայի դէմ։

Այժմ Բուլղարիայի բոլոր կուսակցութիւնները միաձայնում կերպով պահանջում են, որպէսզի յարաբերութիւնները աւելի լարվելու դէպքում բուլղարական կառավարութիւնը ուղղակի դիմի զինված ոյժի։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

5 մայիսի

ՏՕԿԻՕ, 4 մայիսի։ Մանջուրիայից Տօկիօ եկան 20 չինացի կանայք զանազան դպրոցներում ուսանելու։

ՏԱՆԺԵՐ 4 մայիսի, Մարօքկից եկած տեղեկութիւններից երեւում է, որ Մարօքում լիակատար հանգստութիւն է տիրում։

ՕԴԵՍԱ, 4 մայիսի։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը առաջարկեց տեղիս համալսարանի խորհրդին-անհրաժեշտութեան դէպքում վերջացնել բժշկական ֆակուլտէտի դասընթացքները և դասախօսութիւնները շարունակել նոյն իսկ յունիսին։

ՍՄՈԼԵՆՍԿ. 4 մայիսի։ Հոգևոր սեմինարիայում, մի խումբ աշակերտներ ընդհատեցին քննութիւնները առարկաներից կրակ պարպելով և պետարդներ պայթեցնելով։ Սեմինարիան շրջապատվեց զօրքերով։ Գտնվեցին շատ անլէգալ գրուածքներ և բրօշիւրներ։ Սեմինարիան փակվեց։

ՎԱՐՇԱՎԱ, 4 մայիսի։ Պրիվիսլեան երկաթուղիների կայարանի գանձապահը, որը 4 զինուորների ուղեկցութեամբ 10,000 րուբլի էր տանում, յարձակման ենթարկվեց։ Յարձակվողները գնդակներով ծածկեցին զինուորներին և սպանեցին նրանցից երկուսին. կրակողների ձայնին օգնութեան հասան 6 զինուորներ, որոնց յարձակվողները հանդիպեցին դարձեալ կրակով և վիրաւորվեցին չորսին, սպանեցին մէկին։ Վիրաւորված են երկու կողմնակի մարդ։ Կողոպտիչները տարան ընդամենը 7900 րուբլի։

ԻՐԿՈՒՏՍԿ, 5 մայիսի։ Օլէկմէնսկի ոսկէ հանքատեղիները վաճառվեցին անգլիական ընկերութեան։

6 մայիսի

ԲԵՐԼԻՆ, 5 մայիսի։ Պօզնանից հաղորդում են, որ դպրոցական գործադուլը ծագելուց սկսած ձերբակալված և բանտարկված են 35 քահանաներ։

ԿԱԼԿՈՒՏԱ, 5 մայիսի։ Արևելեան Բենգալիայում օտարազգիներին բոյկոտ են յայտարարել ազգային կամաւորներ անւանող միութիւնները։ Նրանք ամենուրեք խմբակներ են ուղարկում և խանգարում առևտուրը. ոչնչացնում են օտարազգիների ապրանքները և երկիւղ տալիս առևտրականներին։ Մահմեդականները յամառութեամբ հրաժարվում են մասնակցել բօյկոտին, սակայն, իրողութիւնը այն է, որ առևտուրը ընկած է։ Խանգարում են նաև դաշտային աշխատակիցներին։ Կազմակերպութիւնների գլուխ կանգնած է Կալկութայի կենտրոնական մարմինը, որ բաւական խոշոր գումարներ ունի իր ձեռքի տակ։ Կազմակերպութիւնների անդամները զինված են սրերով և մահակներով, մասամբ հրացաններով և պատժողական գործողութիւններ են կատարում։ Ամբողջ երկրում պատամբութիւն է քարոզվում։ Ազգաբնակութեան բոլոր դասակարգերը ահաբեկված են։

ԼԻՆՏԲՈՒՐԳ, 5 մայիսի։ Միլլերին սպանող Տարիանա Լէօնտէվային տանում են Բերգի խելագարների տունը, որովհետև նա հոգեկան հիւանդի նշաններ է ցոյց տալիս։

ՎԻԵՆՆԱ, 5 մայիսի։ Գալիցիայի 9 համայնքներում կը կայանան երկրորդ անգամ ընտրութիւններ, 7-րդ վիճակում—վերաքուէարկութիւն։ Կրակովում առաջադիմական դեմոկրատ Պետէլչնը յաղթեց սօց. դեմ. Դաշինսկուն։

ՍԱՄԱՐԱ, 5 մայիսի։ Բուզուլուսլանսկի գաւառում նաւթի հետքեր են երևացել։ Կազմվում է մի ընկերութիւն աշխատանքի ձեռնարկելու համար,

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 մ.։ Կօստրօմայից, Տուլայից, Չէրկասից, Բէյսկից հաղորդում են, որ գիւղերում գիւղացիների տնակները այրվում են։ Վնասները ահագին են։ Դրութիւնը սոսկալի է։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ, 5 մ.։ Գիշերս, պանդոկներից մէկում ձերբակալվել է մի երիտասարդ, որը խոստովանեց, որ սպանել է առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Մամայեվին։ Նա հրաժարվում է իր ով լինելը յայտնել։

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼ, 5 մ.։ Գիշերս, կայարան գնալիս 5 զինված մարդ յարձակվեցին ազովդօնեան բանկի դրամատարի վրա և կորզեցին 30,000 րուբլի և անվտանգ անյայտացան։

ՏԻՐԱՍՊՕԼ, 5 մ.։ Մի խումբ զինվածներ ներս խուժելով կրասնու տպարանը և բոլոր մուտքերի մօտ պահապաններ դնելով, մահվան սպառնալիքով ստիպեցին գրաշարներին շարել և տպագրել անիշխանական-կոմմունիստների 500 կոչ, որից յետոյ վերցնելով տպված կոչերը, հեռացան։

ՊՕՑԴԱՄ, 5 մայիսի։ Վիլհէլմը առաւօտեան եկաւ նոր պալատ։

ՓԱՐԻԶ, 5 մայիսի։ Ֆալիերը առաւօտեան մեկնեց Լիօն։

ԲԱԴԷՆ-ԲԱԴԷՆ, 5 մայիսի։ Ժամանեց մեծ իշխան Միխայիլ Նիկօլայևիչը։

ԼՕԶ, 5 մայիսի։ Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն՝ պօստը կողոպտելիս, տարել են ընդամէնը մօտ 288,000 րուբլու արժեթղթեր։

ՉԵՐԿԱՍԻ, 5 մայիսի։ Անյայտ անձինք, ըսպանելով շաքարի գործարանի գանձապահին գրասենեակում, տարան 11,000 րուբլի։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ, 8 մայիսի։ Շվէցիայի կողմից Հաագայի կօնֆերէնցիայի համար երկրորդ պատգամաւոր նշանակված է Հաագայում մշտական միջնորդ դատարանի անդամ Գէլները։ Պատգամաւորութեան քարտուղար մատնանշված է արտաքին գործերի մինիստրութեան առաջին քարտուղար Բօնդէն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 մայիսի։ Այսօր, սինօդում, Թիֆլիսի սեմինարիայի ռեկտոր Գրիգորի վարդապետը եպիսկոպոս ձեռնադրվեց։

Մայիսի 4-ին մինիստրների խորհուրդը հաստատեց զինուորական մինիստրի առաջարկը՝ Դլյարի բաժնի վարչութիւնը Դլյարից Գրօզնի տեղափոխելու նկատմամբ։

Խորհուրդը բացի դրանից հաստատեց ֆինանսների մինիստրի առաջարկութիւնը—հաստատել մի մասնաժողով, որ զբաղվի նաւթահանքերի և նաւթարտադրող գործարանների գնահատմամբ ինչպէս և որոշէ այն կանոնները, որոնցով ակցիզային վարչութիւնները վերցնելու են տոկոսաբեր թղթերը այն նաւթահանքերի և զավօդների տէրերից և կապալառուներից, որոնց բօրսային գինը ցածր է ծախսումից վերցնվող տոկոսաբեր թղթերի գնից։

6 մայիսի

ՏԱՇԿԵՆԴ, 5 մայիսի։ Ութ չարագործներ ներս խուժեցին ապրանքային կայարանը, սպանեցին վերահսկիչին և վիրաւորեցին ժանդարմին։ Երկուսը ձերբակալված են։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ, 5 մ.։ Սօբօրնի հրապարակում էլէքտրաքարշի վագոնը դուրս թռաւ գծից, դիպաւ սիւներին և ջախջախվեց։ Մանր վիրաւորված են երկու կօզակ, մի քաղաքապահ, մէկ ճանապարհորդ. շատերը վախեցան։

ԼՕԶ, 5 մայիսի։ Այսօր գործադուլ արին էլէքտրաքարշի կենտրոնական կայարանի մեքենավարները։ Սառնված վագոնները պարկը տարան ձեռներով։

ՄԻՆՍԿ, 6 մայիսի։ Մայիսի լոյս 5-ի գիշերը, Մուրավիէվօ կայարանի մօտ միքանի կողոպտիչներ կամեցան կանգնեցնել երկաթուղու գնացքը և կողոպտել դրամատարին, որը զինուորների հսկողութեամբ տանում էր 200,000 ր.։ Զինուորները կրակ բացին նրանց վրա, որով և փախուստի դարձրին բոլորին։

ԲԵՐԼԻՆ, 6 մայիսի։ Լիսաբոնից հաղորդում են, որ մտադրութիւն կայ Պօրտուգալիայում դիկտատուրա մտցնել, որովհետև բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները մի ընդհանուր ոյժ են կազմել մինիստրութեան դէմ։ Հրովարտակի բնագիրը հրատարակվելու է մինչև ստորագրելը, որով հնարաւորութիւն տրվի հասարակական կարծիքին պարզաբանվել այդ առիթով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 մայիսի։ Վրաստանի էքզարխ Նիկօնին բարձրագոյն ռեսկրեպտի հետ շնորհված է գոհարներով զարդարված խաչ։

7 մայիսի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 մայիսի։ Մարինսկի պալատը վերանորոգելու համար յատկացրած է 600,000 րուբլի։ Նրա ընդհանուր դահլիճում կայանալու են Պետական Խորհրդի նիստերը։

ՎԻԵՆՆԱ։ Առայժմ ընտրված են 19 լեհեր, 6 ռուսիններ և 3 սօցիալ-դեմօկրատներ։

ԲԵՐԼԻՆ, 6 մայիսի։ Համբուրգից հաղորդում են, որ այնտեղ կազմվել է գերմանացի հայրենասէր բանուորների ընկերութիւն, որը նպատակ ունի կռիւ մղել սօցիալ-դեմօկրատների դէմ։ Ընկերութիւնը առայժմ 7000 անդամ ունի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 մայիսի։ Ցերեկվայ ժամը 2 և 35 րօպէին բացվեց հոկտ. 17-ի դաշնակցութեան համակայսերական պատգամաւորական ժողովը։ Միլիւտինը ընդգծում է դաշնակցութեան աճումը. նրա անուղղակի ազդեցութիւնը աջակողմի և ձախակողմի հակառակորդների վրա և յայտնում է, որ պատգամաւորների մի մասը, ինչպէս որոյ և Գուչկօվը դեռ ճանապարհին են։ Այսօրվայ նիստի նախագահ Խոմիակովի ճառից յետոյ, համագումարը որոշում է Թագաւոր Կայսրին մի հեռագիր ուղարկել և յայտնել իրանց ամենահպատակ զգացմունքները։ Ներկայ եղողները սկսեցին երգել ազգային օրհներգը, որի ժամանակ դահլիճը դղրդաց «ուռրաներից»։ Նիստը շարունակվում է։

ԲԱԼՏԱ, 6 մայիսի։ Օլգօպօլսկի գաւառի մի քանի գիւղերում ուժեղ ագրարային անկարգութիւններ են։ Բալտայից պահանջված են կօզակներ։

Նիստը վերջանալուց յետոյ, համագումարը ծափահարութիւնների տարափի տակ կայացրեց հետևեալ բանաձևը. խոր ատելութիւն յայտնել քաղաքական հողի վրա շարունակ կրկնվող գազանային սպանութիւններին և խորագոյն ցաւ յայտնել, որ բարձր պետական հաստատութիւնը, որից համայն ռուս ժողովուրդը այնքան ակնկալութիւններ և յոյսեր է սպասում, մինչև այժմ չը դատապարտեց քաղաքական գազանութիւնները։

Նիստը բացվեց ժամը 6 և 30 րօպէին։ Հետևեալ օրերը կը կայանան սեկցիաների նիստերը. երեկոյեան ընդհանուր ժողով։ Եկել են առայժմ 130 պատգամաւորներ։

ՎԱՐՇԱՎԱ, 6 մայիսի։ Բրէսկան գլխաւոր բանտի բանտարկեալները սկսեցին անկարգութիւններ անել. նրանք զինաթափ անելով, վիրաւորեցին երկու կառավարչի։ Պահակախումբը 2-ին սպանելով և 5-ին վիրաւորելով, կարգը վերահաստատեց։

ՓԱՐԻԶ, 6 մայիսի։ «Թանը» տեղեկութիւն է ստացել, որ Պիշօնը և ճապօնական դեսպանը վերջնական համաձայնութեան են եկել ֆրանս-ճապօնական առևտրական պայմանագրի վերաբերութեամբ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 մայիսի։ Ցարսկօ-Սելօյի մեծ դահլիճում, հանդիսաւոր մաղթանքից յետոյ, պալատի պաշտօնեաները, մինիստրների խորհրդի, Պետական Խորհրդի և Դումայի նախագահները, մինիստրները, Պետական Խորհրդի անդամները և կառավարիչ անձերը բաղդ ունեցան շնորհաւորել Նորին Մեծութիւններին, որից յետոյ կայացաւ բարձրագոյն նախաճաշ 400 հրաւիրված անձերի մասնակցութեամբ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԴԷՈՍ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱԻՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերքաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) միզասեռ. հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներքային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍՅԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ. վերքաբուժութիւն։
Ա. Մ. ՓՈՒԼԻՆՈՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկախտ.։
Կ. Ի. ԳՅԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացեայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ՝ Բ. Նաւասարդեան

Լոյս տեսաւ
„ՄԱՐԴԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ“
ԿԱՄ
մարդու մարմնի կազմախօսութեան եւ բնախօսութեան դասեր։
ՄԱՍՆ I.
Կազմեց ԶԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ
2-րդ տպ. բարեփոխած և 72 պատկերներով ճոխացրած, 164 մեծադիր երես
Գինն է 60 կոպ.
Դիմել՝ Тифлисъ. «Кавказская книжная торговля», Зах. Грикурова.
(շ. կ. ե.) 3—3

ԱՄԱՐԱՆՈՑ

Ղարաքիլիսում ամեն յարմարութիւններով, 5 սենեակ, ջրանցքով, էլէքտրական կօնկաով գինը ամառվայ համար 400 րուբլի։ Նոյն ամառանոցը իր այգիով ծախվում է։ Դիմել ամառանոցատէր Մելիք-Կարագեօզեանին, Ղարաքիլիսա։
(ե. ու.) 5—8

ԻՄ ՈՐԴԻ

Լևոն Գալստեան Մկրտչեանցը (22 տարեկան) Ախալքալաքի գաւ. Ղաուրմա գիւղացի, հիւանդ լինելով եկել է Թիֆլիս բժշկվելու և մի օր պառկել Միքայէլեան հիւանդանոցում, 2-րդ օրը դուրս է եկել և յայտնի չէ նրա ուր լինելը։ Խնդրում եմ նրա ուր լինելու մասին որևէ տեղեկութիւն ունեցողին յայտնել ինձ հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, 8 уч. д. Мирзоева № 1 Трактиръ Гугасу Бекназарову.
1—3

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է
„ՍԱՓՐԻՋ“
խմոր, սատիրիկ-սիմվոլիք
ամսաթերթի
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
Լոյս տեսաւ
VI-րդ համարը,
որը և ուղարկվեց բաժանորդներին նաև
„ԱՆԻ“
հրատարակչ.-ընկեր. բաց նամակների I սերիան, 8 հատ, գինն է 60 կոպ.։
Բաժանորդներին ուղարկվեց ձրի իբրև «Սափրիչի» 1 պրէմիան։
Տարեկան բաժանորդագինն է պրէմիայով 2 րուբլի, իսկ Անդրկասպեան երկրի և արտասահմանի համար 2 րուբլի 50 կոպ.։
Հասցէ՝ С. П. Б. Казанская 46 18.
«ՍԱՓՐԻՉ»-ի խմբագրութիւն
ե. շ. ա. 23—25

ԷԺԱՆԱԳԻՆ

գրադարանների Վարչութիւնը ձեռնարկելով գիւղական գրադարանների համար գրացուցակներ կազմելու գործը, սրանով դիմում է բոլոր հայ հեղինակներին, թարգմանիչներին և հրատարակիչներին, խնդրելով ուղարկել վարչութեան երկուական օրինակ իրանց գրքերից գրախօսելու և լաւագոյնները գրացուցակների մէջ մտցնելու։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Вельяминовская ул. № 8. Дешевая библіотека-читальня.
(չ. շ.) 7—10

„ՍՕՏՐՈՒԴՆԻԿ“
ՄԱՐԻԱՄ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ
Գրավաճառանոցը
(Բագու, Օլգինսկայա № 9)
Ընդունում է ամեն տեսակ հրատարակութիւններ կօմիսիայով և պահեստի համար
Պ. պ. հրատարակիչներին խնդրում ենք ծանօթանալու համար ուղարկել իրանց հրատարակութիւնները և պայմանները։
(շ.) 22—50

Ներսիսեան Հայոց Հոգևոր Դպրոցի Վարչութիւնը
սրանով յայտարարում է, որ դպրոցի դասարաններում և իր բաժանմունքներում տեղ չը լինելու պատճառով, առաջիկայ 1907/8 ուսումնական թւականին՝ դպրոցումս սկսած առաջին պատրաստականից աշակերտական ընդունելութիւն
չի լինելու։
(5, 9, 13, 19, 23) 1—5

ԵՐԿԱԹՈՒՂԱՅԻՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ
(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից դէպի Բագու

Արագ	6 ժամ 58 ր.	առաւօտ.
Մարդատար	9 » 3 »	»
Պոստատար	8 » 34	երեկոյեան

Թիֆլիսից դէպի Բաթում

Պոստատար	1 ժամ 21 ր.	ցերեկվայ
Արագ	11 » 58 »	գիշերվայ
Մարդատար	1 » 3 »	»

Թիֆլիսից դէպի Բօրժոմ

Մարդատար	9 ժամ 48 ր.	առաւօտ.
»	3 » 8 »	ցերեկվայ

Թիֆլիսից դէպի Երևան

Մարդ.-ապրանք.	1 ժամ 43 ր.	ցերեկվայ
Պոստատար	1 » 8 »	գիշերվայ

„ՓԱՐՈՍ“
ՆԻԿ. ՄԱՏԻՆԵԱՆԻ
Լրագրա-գրախանութում
(Թիֆլիս, Երևանեան հրապարակ)
ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ
«ՑԱՌԱՋ»-ի գրադարանի

1) Նեկրասով. Ինչպէս կարգեր են հարկաւոր ժողովրդին և ինչպէս նրանց հասնել, 94 եր. 10 կոպ.
2) Արամայիս. Վնասակարը, 32 եր. 4 կոպ.
3) Չերնով. Դասակարգային կռիւ թէօրիայի շուրջը, 64 եր. 10 կոպ.
4) Խորամանկ կարգեր, 48 եր. 10 կոպ.

Բեն. Գրիգորեան. «Ազատութեան խանդ», բանաստեղծութիւններ, 64 եր. 20 կոպ.
Սկօբելցինա. Ժողովների և միութիւնների ազատութիւնը, թարգմ. Կ. Ապրիլեան, 48 եր. 10 կոպ.
Ն. Ա. Ազբելով. Կանանց հարցը Եապօնիայում, (պատկերազարդ) թարգմ. օր. Նունէ Թայիրեանի, 96 եր. 25 կոպ.
Բ. Իշխանեան. Տաճկահայ խնդիրը և միջազգային դիպլոմատիան, 135 եր. 40 կոպ.
М. Петросянъ. «Изъ за куска хлѣба» 10 կոպ.
Պօտեխին. Մեղուաբուծութեան ձեռնարկ, 108 պատկեր, 168 երես, թարգմ. Մելիք Վարդումեանի 75 կոպ.
Ար. Արամեան. Աշխարհի ամենագեղեցիկ գիրքը, 240 եր. 60 կոպ.
Ջանիկ. Արդեօք թագաւորում է սէր և խաղաղութիւն, 30 եր. 5 կոպ.
Լևոն Մանուէլեան. Բանաստեղծութիւններ և պօէմաներ, գիրք երկրորդ, 107 եր. 40 կ.
Կ. Կաուցկի. Դասակարգային շահերի հակասութիւնները 1789, թարգմ. Ռ. Դաշտօյեանի, 120 եր. 20 կոպ.
Կ. Կաուցկի. Ներկայացուցչական կառավարութիւն, թարգմ. Ռ. Խան-Ազատի, 240 եր. 40 կոպ.
Լ. Տօլստոյ. Դաստիարակութիւն և կրթութիւն, թարգմ. Եղ. Պօղոսեանի 104 եր. 25 կոպ.
Ս. Մելիք Սողոմոնեան. Արեան ձայներ, երրորդ տպագր. 230 եր. 50 կոպ։
Պիմէնով. Մշտական զօրք և միլիցիա, թարգմ. Յար. Եսայեանի, 16 եր. 5 կոպ.
В. Черкезовъ. Наконецъ то сознались! Отвѣтъ К. Каутскому, 25 стр. 10 կոպ.
А. Агаронянъ. Повѣсти и расказы, перев. А. Кусикова 50 стр. 35 կոպ.

«ՑԱՌԱՋ»-ի գրադարանի—մինչև այժմ լոյս տեսած 38 գրքերը—4 ր. 28 կ. արժողութեամբ ուղարկվում է ցանկացողներին առանց ճանապարհածախսի։ Պատուէրները առանց կանխավճարի ՉԵՆ ընդունվում։

«Հրատ. Ընկ. Ստ. Լիսիցեան և Ընկ.» բոլոր հրատարակութիւնների պահեստը գտնվում է մեզ մօտ։

Ծախվում են տեղական և մայրաքաղաքների լրագիրներ, հայ հեղինակների գրուածներ, հայ և ռուս նորագոյն հրատարակութիւններ և դպրոցական դասագրքեր։

Ընդունվում են հրատարակութիւններ կօմիսիայով և պահեստի համար, մատչելի պայմաններով։

Դիմել՝ Книжный кіоскъ «ФАРОСЪ» Ник. Матиняна, Эрив. площадь, Тифлисъ.
(կ. ե. ու.)

Լոյս տեսաւ
ԷԴՈՒԱՐԴ ԲԵՐՏՐԱՆ
ՄԵՂՈՒՆԵՐԻ ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ
Թարգմ. Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
76 նկարով և փեթակի երեք գլխաւոր տեսակների գծագրական քարտերով։
ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒԲԼԻ
Վաճառվում է Կովկասեան Շերամապահական կայարանում։
ա. օ. 4—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. շ.) 56—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Մեկնեց Պեատիգօրսկ, հանքային ջրերը։
(ե. չ.) 1—2

Վերա, Վակէից շատ մօտ, այգիների մէջ, ապագայ կադետսկի կօրպուսից ոչ հեռու, «բաքեր» կոչված այգիների մէջ ծախվում են հողաբաժիններ 20—50 կոպ. քառակուսի սաժէն. կայ և առողջարար ջուր. ցանկացողները թող դիմեն Յ. Շահնազարեանին, «Խաթաբալայի» գրասենեակում, առաւօտեան 10—12 ժամը։

Այս տեղը աւելի մօտ է քաղաքի կենտրոնին, քան Նախալօվկան, Դէլիսը, Մախաթի սարի լանջը և Նաւթլուղի հողաբաժինները։

Կիրակի, մայիս 6-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին պէտք է գնալ հողերը տեսնելու, ուստի և ցանկութիւն յայտնողները պէտք է լինեն Օլիեթսկի փողոցի վրա, աղնուականների ուսումնարանի մօտ։
(ու. կ. ե.) 3—3

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Իմ շուտ գործող մեքենաների
մասին

Ամեն մի աշխատող կին կամ տղամարդ 12 տարեկան հասակից կարող է օրական 1 ր. 50 կ. և աւելի արդիւնք ունենալ ինձանից գնված նորութեան շուտ գործող մեքենաների միջոցով։ Նախնական գիտելիքներ պէտք չեն։ Մեքենաներն այստեղ և եթ կարելի է տեսնել։ Թելը ես եմ վաճառում և պատրաստ գործը, վարձատրելով կանխիկ փողով, ընդունում եմ։ Բոլոր մանրամասն տեղեկութիւնները տալիս եմ ձրիաբար և սիրով իմ գրասենեակումս կամ պօստով։ Կովկասի միակ ներկայացուցիչը լինում է Թիֆլիսում։ Դիմել՝ Тифлисъ, контора «скоровязальныхъ машинъ», Троицкая ул. 7, по сосѣдству съ глав. почтово-телеграфной конторою.

Զգուշացէք կեղծ մեքենաներից, որոնք զանազան անուններով առաջարկվում են։
(ե. չ. ու. կ.) 3—25

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Մայիսի 1-ից վերսկսում է հիւանդների ընդունելութիւնը Պեատիգօրսկում (հանքային ջրերը)։
Հասցէն՝ Д-ръ В. Арцруни Пеатигорскъ. Верхн. буль-варъ, д. кн. Гирей.
(ե. ու. կ.) 3—100

Ս. Էջմիածնի
Գէորգեան Հոգևոր Ճեմարանի Վարչութիւնը յայտնում է, որ Ա. Ղուկասեանի կտակով մի որդեգիր պիտի ուղարկվի արտասահման ուսանելու «աստուածաբանական կամ հայագիտական առարկաներ»։ Ընտրելին աւարտած պիտի լինի Գէորգեան Ճեմարան և ունենայ հոգևորականի կոչում։

Խնդրատուները թող դիմեն Ճեմարանի վարչութեանը մինչև յունիսի 10-ը։

Տեսուչ Ճեմարանի՝ Մեսրոպ վարդապետ
(ե. հ.) 1—2

ԳՕՐԻՍ ՔԱՂԱՔՈՒՄ
ծախվում է
մի տուն 425 սաժէն ունեցող հողի վրա շինված վեց սենեակներ ներքնայարկերով, ունի բակ, բանջարանոց, պարիսպ. տունը գտնվում է առաջին փողոցի վրա, սենեակներն իւղաներկով պատրաստած են. պայմանների համար կարող են դիմել՝ Герюсы Газару Малинцяну.
Մաշադի Իբրահիմ Միրզա Սամեդով
1—3

ԱԺՈՒՐԴ
Ներսիսեան Հայոց Հոգևոր դպրոցի հոգաբարձութիւնը, այս տարվայ մայիս ամսի 9-ին, չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8-ին, դպրոցի խորհրդարանում նշանակել է վերջնական կրկնաճուրդ կապալով տալու Ռուսսկի և Սօլդատսկի բազարում գտնվող այրված շէնքի հիմնական վերանորոգութիւնը։ Շինութեան յատակագիծը, նախահաշիւը և պայմանագիրը կարելի է տեսնել դպրոցի խորհրդարանում ամեն օր, բացի տօներից, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 2-ը։
1—1

Մի երիտասարդ, որ աւարտել է Թիֆլիսի տեխնիքական դպրոցը, որոնում է որևէ պաշտօն գրասենեակներում, մագազիններում (գործակատարի պաշտօն), զանազան տեխնիքական մասերում։ Համաձայն է գնալու ուրիշ քաղաքներ։ Ունի լիակատար երաշխաւորութիւն։ Հասցէն՝ Сурпъ-Карапетская ул. № 35 д. М. Мирзоевой, Г. Мирзоеви։
3—3

ՆՈՐ ԳԻՒՏ
„ԲՕՐՆՕ ՆԱՖԹԱԼԻՆ“

Բոլորովին փչացնում է գլխի թեփը, պնդացնում մազերը, նպաստում է նրա բուսնելուն և տալիս է նրան իսկական տեսք։

Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, որպէս չը պարունակող ոչ մի վնասակար նիւթ։

Վաճառվում է՝ Кавказское Т-во торгов. аптек. товарами. Офицерское Экономическое общество и въ ихъ отдѣленіяхъ. դեղատներում, դեղավաճառների և հոտաւէտեղէն ծախողների մօտ։ (22, 7) 6—25

Թիֆլիսի ճարտարապետական ընկերութեան վարչութիւնը
սրանով յայտարարում է պ. պ. բանաձեւերին, որ 1906 թ. զեկուցման վճարումը համաձայն ապրիլի 27-ի ընդհանուր ժողովի որոշման, տեղի կունենայ մայիսի 21-ից։
1—1

Չորեքշաբթի, մայիսի 9-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին
Թիֆլիսի Ժողովարանի Դահլիճում
Գօլովինսկի պրօսպեկտում
Ա. Ի. ԽԱՏԻՍԵԱՆԸ
կը կարդայ
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
„ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ“
(Սօցիալական կեանքի շրջանում)
Տոմսակների գները 50 կոպէկից մինչև 10 կոպէկ։ 1—1

Գլխաւոր պահեստ առևտրական տուն Գեբերտ՝ Шварцталь и К°, Одесса.
1—1